

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav světových dějin

Diplomová práce

Tomáš Sedláček

**Sionismus jako forma rasové diskriminace. Od šestidenní
války k přijetí rezoluce 3379.**

**Zionism as a Form of Racial Discrimination. Since the Six-
day War to the Adoption of the Resolution 3379**

Praha 2016

Vedoucí práce

PhDr. Stanislav Tumis, M.A., Ph.D.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne 1. srpna 2016

.....

Tomáš Sedláček

Chtěl bych poděkovat především PhDr. Stanislavu Tumisovi, M.A., Ph.D. za odborné vedení, cenné připomínky a rady, bez nichž by tato práce nemohla vzniknout. Dále bych chtěl také poděkovat všem těm, kteří mi pomohli s korekturou textu, obzvláště Pavle Rýgrové.

KLÍČOVÁ SLOVA (ČESKY)

Arabsko-izraelský/izraelsko-palestinský konflikt, OSN, OOP, Studená válka.

KLÍČOVÁ SLOVA (ANGLICKY)

Arab-Israeli/Israeli-Palestinian conflict, Cold War, PLO, UN.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá zhoršujícím se mezinárodním postavením Izraele po šestidenní válce. Začíná analýzou některých aspektů zmíněného konfliktu a končí přijetím rezoluce číslo 3379, odsuzující sionismus jako formu rasové diskriminace. Cílem práce bylo analyzovat proces, během něhož se ze státu založeného s podporou OSN, stal během necelých třiceti let jeho existence jeden z nejkritizovanějších členů této organizace. Kromě šestidenní války se analýza týká i dalších významných momentů arabsko-izraelské konfliktu v rozmezí let 1967–1975, největší prostor je pak věnován přijetí zmíněné rezoluce. Vyjma analýzy zmíněných událostí se autor pokusil definovat skupinu států aktivně vystupujících proti sionismu a Izraeli. Zároveň se též pokusil definovat, co pro jednotlivé členy tohoto nesourodého protiizraelského bloku vlastně boj proti sionismu znamenal. Práce je postavena především na analýze dokumentů OSN o Palestinské otázce ve sledovaném období.

Na základě provedeného výzkumu autor usuzuje, že odsouzení sionismu jako formy rasové diskriminace bylo umožněno nejen vývojem izraelsko-palestinského konfliktu či zviditelněním palestinské otázky, ale i proměnou OSN. Postupný nárůst členských zemí umožnil arabským státům zformovat dostatečně velkou skupinu ochotnou vystupovat v OSN proti Izraeli. Významnou roli v tomto procesu hrála i probíhající Studená válka, během které bylo na Izrael nahlíženo jako na klientelistický stát Západu.

ABSTRACT

The thesis inquires into the progressively worsening international role of Israel after the Six-Day War. It begins with analysis of some aspects of the aforementioned conflict and finishes with declaration of resolution no. 3379, which condemned Zionism as a form of racial discrimination. The goal of the thesis is to analyse process that led the state constituted with the help of UN to the position as one of the most criticized members of the organization, all in less than its thirty years old existence. In addition to the Six-Day War, the analysis deals with other significant moments of the Arab-Israeli conflict between years 1967–1975 with the declaration of the said resolution taking the largest extent. Further, the author attempted to define a group of states actively objecting to Zionism and Israel. Simultaneously, he attempted to define

the meaning of the fight against Zionism to individual members of the inhomogeneous anti-Israeli bloc. The thesis mainly stands on the analysis of UN documents concerning the Palestine problem in the observed time period.

Based on the performed research, the author comes to the conclusion that the condemnation of Zionism as a form of racial discrimination was possible not solely by development of the Israeli-Palestinian conflict and by drawing attention to the Palestine problem, but also caused by the change of the UN. Gradual increase of member states allowed Arab states to form a group large enough and willing to stand against Israel. The waging Cold War took a meaningful part in this process and Israel was considered a client state of the West during the period.

ÚVOD.....	9
ROZBOR LITERATURY A PRAMENŮ.....	11
ŠESTIDENNÍ VÁLKA	13
PŘÍČINY KONFLIKTU A OTÁZKA „PREVENTIVNÍHO“ ÚDERU.....	13
HLEDÁNÍ SPOJENCE	16
IZRAEL NA ZÁPADNÍM BŘEHU A V PÁSMU GAZY	18
STRATEGICKÉ A DIPLOMATICKÉ DŮSLEDKY KONFLIKTU	21
VÝVOJ V LETECH 1967–1974	24
OPOTŘEBOVÁVACÍ VÁLKA A CHARTÚMSKÁ KONFERENCE	24
ROPNÉ EMBARGO	30
VZESTUP OOP.....	32
POČÁTKY OOP A Hnutí FATAH.....	32
OBDOBÍ PO ŠESTIDENNÍ VÁLCE.....	34
ARAFATŮV PROJEV PŘED VALNÝM SHROMÁŽDĚNÍM OSN, LISTOPAD 1974.	35
CESTA K PŘIJETÍ REZOLUCE 3379	38
FORMOVÁNÍ PROTIIZRAELSKÉHO BLOKU	38
IZRAEL A ZEMĚ TŘETÍHO SVĚTA	40
KONFERENCE V LIMĚ A KAMPALE	41
SIONISMUS A BOJ PROTI NĚMU.....	43
PROJEDNÁVÁNÍ PALESTINSKÉ OTÁZKY V LISTOPADU 1975	48
UGANDA: „SIONISMUS JE RAKOVINA“.....	49
KOSTARIKA: „DANTOVSKÁ NOČNÍ MŮRA“	51
IZRAELSKÁ POZICE PŘI PROJEDNÁVÁNÍ PALESTINSKÉ OTÁZKY V LISTOPADU 1975	53
REZOLUCE ČÍSLO 3379	59
TEXT REZOLUCE A JEJÍ PŘIJEÍ	59

REAKCE CHAIMA HERZOGA A DANIELA P. MOYNIHANA	60
ZÁVĚR	63

ÚVOD

Když v roce 1947 hlasovalo Valné shromáždění Organizace spojených národů (OSN) o rozdělení Palestiny¹ podpořilo vznik samostatného židovského státu 33 zemí a 13 převážně arabských států bylo proti.² Ani ne o třicet let později, v roce 1975 pak 72 členských států té samé organizace hlasovalo pro odsouzení sionismu jako formy rasové diskriminace.

V průběhu oněch 28 let proto evidentně muselo dojít k zásadní proměně izraelské pozice v OSN. V letech 1947/8 byl Izrael jednou z prvních zemí vzniklých v důsledku dekolonizace evropských impérií po druhé světové válce a státem vzniklým pod patronací OSN. Nejpozději v roce 1975 ovšem již většina členských zemí považovala izraelský režim za stejně opovrženíhodný jako jihoafrický apartheid či chování Portugalského impéria.³

Cílem diplomové práce je analyzovat proces, během kterého se z Izraele stal jeden z nejvíce kritizovaných členů OSN. Jako výchozí bod mé analýzy jsem zvolil šestidenní válku z června roku 1967 a její důsledky. Práce se soustředí na postupné rozrůstání protiizraelského tábora v průběhu arabsko-izraelského konfliktu. Cílem analýzy je dokázat, že nejpozději v průběhu 70. let minulého století v OSN vznikl neformální proti-izraelský blok. A že toto uskupení v podstatě pouze jinými prostředky pokračovalo v arabsko-izraelském konfliktu.

První kapitola diplomové práce je analýzou ozbrojeného střetu mezi Izraelem a arabskými státy v červnu roku 1967. Rozbor se netýká vojenského průběhu konfliktu, pouze jeho dvou aspektů významně ovlivňujících mezinárodní postavení židovského státu. Jedná se o otázku oprávněnosti izraelského preventivního úderu a o zabránění území poražených států.

¹ Palestinou je v tomto případě myšleno britské mandátní území Palestina, formálně existující od roku 1922. *The Palestine Mandate*, dostupné z: <http://avalon.law.yale.edu/20th_century/palmanda.asp> [cit. 26. 10. 2015]. Plán na rozdělení Palestiny (*Palestine Plan of Partition with the Economic Union – General Assembly Resolution 181*), dostupné z: <http://domino.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/7f0af2bd897689b785256c330061d253?OpenDocument> [cit. 26. 10. 2015].

² *The Origins and Evolution of the Palestine Problem: 1917–1988*, dostupné z: <<http://unispal.un.org/UNISPAL.NSF/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/d442111e70e417e3802564740045a309?OpenDocument#In%20favour%3A%20Australia%2C%20Belgium%2C%20B>> [cit. 26. 10. 2015].

³ *Elimination of All Forms of Racial Discrimination*.

Práce pokračuje analýzou vybraných událostí ovlivňujících arabsko-izraelské vztahy a mezinárodní postavení Izraele od začátku opotřebovací války v červenci roku 1967 po začlenění Organizace pro osvobození Palestiny (OOP) do OSN v listopadu roku 1974. Kromě uvedených událostí se kapitola dále zabývá Chartúmskou deklarací, jednáním OSN v průběhu jomkipurské války a některými aspekty následné ropné krize. Cílem této části rozhodně není komplexní analýza vývoje arabsko-izraelského konfliktu v letech 1967–1974, ale na příkladu vybraných událostí dokázat postupné zhoršování mezinárodního postavení Izraele spojené mimo jiné s popularizací tzv. palestinské otázky a nárůstem mezinárodního významu OOP.

Třetí kapitola se týká boje proti sionismu a deklarací několika mezinárodních konferencí, které jej odsoudily ještě před samotným přijetím rezoluce číslo 3379. Vyjma analýzy tohoto procesu se v kapitole ještě snažím definovat skupinu států, která za tímto bojem stála a co vůbec pro představitele protiizraelského bloku zmíněný boj proti sionismu znamenal.

Závěrečná kapitola je pak analýzou několikadenního jednání Valného shromáždění OSN v listopadu 1975, během něhož byla nakonec přijata zmíněná rezoluce číslo 3379. Zároveň se jedná i o analýzu textu dané rezoluce a bezprostředních reakcí na její přijetí ze strany vyslanců Izraele a USA.

Vzhledem ke stanoveným cílům, je práce založena především na analýze dokumentů OSN. Části týkající se arabsko-izraelského konfliktu jsou zpracovány na základě děl tradicionalistických autorů, pokud jejich pohled nebyl v rozporu s uvedenými dokumenty. Některé kontroverzní otázky jako počátek šestidenní války či izraelská správa obsazených území jsou nicméně psány na základě komparace tradicionalistické a revizionistické literatury.

K tradicionalistickému výkladu arabsko-izraelského konfliktu se přikláním protože, v zásadě není v rozporu s mnou analyzovanými prameny. Revizionistické práce izraelských autorů, z nichž jsem při psaní práce taktéž čerpal navíc nezpochybňují celý výklad izraelských dějin, nýbrž jen jeho části. Práce těchto historiků se například věnují válce za nezávislost, šestidenní válce či situaci na Západním břehu a v pásnu Gazy, ne však obecným dějinám Izraele.

ROZBOR LITERATURY A PRAMENŮ

Z použitých pramenů jsem nejvíce pracoval s dokumenty OSN týkající se tzv. palestinské otázky. Tyto digitalizované dokumenty jsou součástí kolekce *United Nations on the Question of Palestine*⁴ a přístupné ze stránek OSN *Question of Palestine*.⁵ Tato stále aktualizovaná kolekce neobsahuje pouze materiály OSN, ale i Společnosti národů či dokumenty ještě starší. Těmi nejstaršími z nich jsou Sykes-Picotova dohoda z května 1916 a Balfourova deklaráce z listopadu 1917. Během svého výzkumu jsem v této kolekci postrádal pouze jeden z dokumentů, a to záznam hlasování o přijetí rezoluce 3379, stejně jako následné reakce na její přijetí. Z tohoto důvodu jsem zmíněné údaje čerpal z níže zmíněné práce Gila Troye a z přepisu projevu Chaima Herzoga, uvedeného v publikaci *Slova, která změnila svět* (Praha, 2009). Ostatní primární dokumenty, se kterými jsem pracoval, byly taktéž digitalizované a získané pomocí různých edic. Vyjma uvedené databáze OSN jsem pak asi nejvíce pracoval ještě s *Jewish Virtual Library*, internetovým projektem zabývajícím se „židovskými dějinami, Izraelem, americko-izraelskými vztahy, holocaustem, antisemitismem a judaismem“.⁶

Obecná práce, analyzující výše zmíněný proces v českém jazyce neexistuje a nesetkal jsem se s ní ani v jazyce anglickém. Z použité literatury se asi nejpodobnějším tématem zabývá studie Gila Troye *Moynihan's Moment: America's Fight Against Zionism as Racism* (New York, 2013). Troyova práce též analyzuje jednání vedoucí k přijetí rezoluce číslo 3379, nicméně se týká přímo postoje amerického vyslance při OSN, analýzy jeho názorů, proslovu, kritice dané rezoluce nejen bezprostředně po přijetí zmíněné rezoluce, ale i v následujících letech.

K samotnému arabsko-izraelskému/izraelsko-palestinskému konfliktu či k dějinám Izraele obecně samozřejmě existuje obsáhlá literatura v českém i v anglickém jazyce. Z obecných prací zabývajících se dějinami Izraele vydaných v českém jazyce považuji za nejlepší knihu Martina Gilberta *Izrael, dějiny* (Praha, 2002). Mnohem stručnější pak je práce českého politologa Marka Čejky *Dějiny moderního Izraele* (Praha, 2011), která je v podstatě jen chronologickým přehledem nejdůležitějších událostí. Z podobně

⁴ Název kolekce není odvozen od státu Palestina, či od Palestinců, ale od historického názvu regionu.

⁵ Dostupné z:

<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/vDateDoc?OpenView&Start=1&Count=150&Collapse=41c41>> [cit. 10. 7. 2016].

⁶ *About the Jewish Virtual Library*, dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/intro.html>> [cit. 24. 5. 2016].

zaměřených zahraničních prací jsem nejvíc čerpal z cambridgeské historie Izraele od Colina Shindlera, *A History of Modern Israel* (New York, 2008) a obsáhlých dějin izraelsko-palestinského konfliktu od Marka Tesslera, *A History of Israeli-Palestinian Conflict* (Bloomington, 1994). Vojenským dějinám arabsko-izraelského konfliktu se pak věnuje přeložená práce Chaima Herzoga *Arabsko-izraelské války, válka a mír na Blízkém východě od války za nezávislost v roce 1948 po současnost* (2008).

Z konkrétních událostí tohoto konfliktu se asi nejvíce literatury v češtině věnuje jomkipurské válce z října 1973. Jedná se například opět o knihu Chaima Herzoga *Válka ze Dne usmíření* (Praha, 2005)⁷ či o práci Jana Wannera *Krvavý Jom Kippur, čtvrtá a pátá arabsko-izraelská válka ve světové politice* (Praha, 2002). V textu jsem dále odkazoval i na další práci tohoto autora týkající se Suezské krize, *Bitva o Suez, studená válka, druhý arabsko-izraelský konflikt a britsko-francouzská intervence v Egyptě* (Praha, 2006). Naproti tomu ovšem stále neexistuje v češtině monografie, která by se věnovala pouze šestidenní válce.

Co se šestidenní války týče, materiály z nichž jsem vycházel, se dají považovat za tradicionalistické. Do této kategorie řadím nejen projev izraelského ministra zahraničí Aby Ebbana před Valným shromážděním, ale i práce Martina Gilberta či Chaima Herzoga. Vzhledem k pramenům, ze kterých vychází, ale i následným závěrům pak do stejné kategorie podle mého názoru dále patří například i analýza tohoto konfliktu v knize Karla Durmana *Popely ještě žhavé II, Konec dobrodružství*, (Praha, 2009). K tématu ovšem existuje i literatura, která se tento pohled snaží revidovat. Jedná se především o práci izraelského historika Toma Segeva *1967, Israel, the War and the Year that Transformed the Middle East* (Londýn 2007). Autorovu snahu o revizi výkladu šestidenní války ovšem v mých očích snižuje jeho závěrečné přiznání o obtížnosti (nemožnosti) zodpovězení některých zásadních otázek jako zda vlastnil Izrael v roce 1967 atomovou zbraň či provedení důkladné analýzy okupační správy. Autor to pak vysvětluje neochotou izraelské, britské a americké vlády zpřístupnit relevantní dokumenty.⁸ Naproti tomu práce editovaná Avi Shlaimem (eds.), *1967, Arab-Israeli War* (New York, 2012), autorem který je někdy řazen ke stejné skupině revizionistů jako Tom Segev, je ve svém hodnocení mnohem střízlivější.

⁷ V originále ovšem titul vyšel pouhý rok po událostech, které analyzuje.

⁸ SEGEV, Tom, *1967, Israel, the War and the Year that Transformed the Middle East*, Londýn, 2007, s. 789–790.

ŠESTIDENNÍ VÁLKA

PŘÍČINY KONFLIKTU A OTÁZKA „PREVENTIVNÍHO“ ÚDERU

Asi žádný ozbrojený konflikt v dějinách nezačal až v okamžiku, kdy došlo k prvnímu střetnutí. Domnívám se, že u všech větších konfliktů můžeme, zpětně sledovat sled událostí, které vedly k jejich vypuknutí. Jedna z kontroverzností šestidenní války přitom netkví v otázce, kdo zaútočil první, ale zda byl tento útok oprávněný.

Válka samotná začala pátého června 1967 úderem izraelského letectva. Během tohoto útoku byly takřka zničeny egyptské vzdušné síly, což v následujících dnech poskytlo Tel Avivu značnou strategickou výhodu. Izraelský útok záhy následovala odvěta ze strany Sýrie a Jordánska, vedoucí k vojenským akcím i proti těmto zemím.⁹ Pokud bychom tedy kladli důraz pouze na první úder, bylo by rozhodnutí jasné – agresorem byl Izrael. Podstatné jsou ovšem události, jež samotnému konfliktu předcházely.

Obsáhlou výpověď o příčinách izraelské „agrese“¹⁰ podal 19. června 1967 izraelský ministr zahraničí Abba Eban. Učinil tak před Generálním shromážděním OSN v New Yorku a ve své řeči posluchače konkrétně seznámil s důvody, jež vedly jeho zemi k zahájení válečných operací. Eban zdůraznil ochotu Izraele k řešení konfliktu na Blízkém východě za pomoci OSN,¹¹ ale zároveň nemožnost dosáhnout tohoto cíle kvůli postojům arabských států.

Počínaje Násirovým prohlášením z konce roku 1962¹² vyjmenovával izraelský ministr verbální hrozby vyřčené představiteli arabských států do roku 1967.¹³ Podle

⁹ ČEJKA, Marek, *Dějiny moderního Izraele*, Praha, 2011, s. 118.

K dalšímu vývoji vojenských operací více např. DUNSTAN, Simon, *The Six Day War 1967: Sinai*, Oxford, 2009, DUNSTAN, Simon, *The Six Day War 1967: Jordan and Syria*, Oxford 2009.

¹⁰ Stejně jako Izrael obhajoval svůj útok z pátého června tím, že se jednalo o úder preventivní, nazývali odpůrci židovského státu tento krok izraelskou agresí. Jednalo se převážně o zástupce arabských zemí a zemí východního bloku. Více viz *Security Council Official Records, 1348th Meeting, 6. 6. 1967. Security Council Official Records, 1349th Meeting, 7. 6. 1967. Security Council Official Records, 1350th Meeting, 7. 6. 1967. Security Council Official Records, 1351th Meeting, 8. 6. 1967. Security Council Official Records, 1352th Meeting, 9. 6. 1967. General Assembly Document A/6717.*

¹¹ Eban mimo jiné zmiňuje přítomnost mezinárodních sil na Sinajském poloostrově od března 1957 a izraelskou spolupráci s nimi. Přítomnost jednotek OSN byla umožněna poté, co se Izrael vzdal území, které získal během Suezské krize v předchozím roce.

Je ovšem nutné podotknout, že židovský stát tento krok učinil pod velkým diplomatickým tlakem, pro srv. WANNER, Jan, *Ve stínu studené války, střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956–1960*, Praha 2011, s. 19–49.

¹² Dne 23. prosince 1962 prohlásil prezident Násir: „Cítíme, že palestinská půda je egyptskou půdou, půdou celého arabského světa. Proč mobilizujeme? Protože cítíme, že ta země je součástí naší a jsme

Ebanových slov se k těmto výrokům stavěl židovský stát klidně, neboť sousední arabské státy nebyly schopny své hrozby vojensky naplnit.¹⁴ Od počátku roku 1965, kdy syrská vláda prohlásila, že „každý den má být dnem vojenské konfrontace“, se však ohrožení Izraele neustále zvyšovalo.¹⁵ I přes tuto skutečnost se ovšem Izrael i nadále snažil spolupracovat s OSN a zachovávat příměří.¹⁶

Tuto snahu ovšem neznemožňovaly pouze arabské státy, ale též jejich spojenci, především Sovětský svaz. To, že si SSSR dovoluje hovořit o „izraelské agresi“, podle Ebana jen dokazovalo „nedostatek rovnováhy a objektivity, který způsobuje příliš mnoho napětí a utrpení na Blízkém východě“.¹⁷

Ve svém projevu Eban předložil Valnému shromáždění důkazy o egyptských a syrských přípravách na zahájení nové války s Izraelem, které začaly 16. května 1967. Dne 18. května pak prezident Násir požádal Generálního tajemníka OSN U Thanta o stažení jednotek OSN ze Sinaje, které zde měly garantovat příměří mezi Izraelem a Egyptem po válce z roku 1956. Bez konzultace s Radou bezpečnosti či Valným shromážděním se U Thant rozhodl žádosti prezidenta Násira, vyhovět a umožnil tak připravené egyptské armádě útok na Izrael.¹⁸

V následujících dnech Izrael zachycoval stále více zpráv hovořících o chystaném arabském útoku,¹⁹ ve dnech 22.–23. května navíc Egypt uzavřel Tiranskou úžinu, a zahájil tak částečnou námořní blokádu Izraele. Tím podle Sovětským svazem

připraveni obětovat se pro ni.“ Citováno podle Abba Ebana, *1967 War - GA 5th Emergency Special Session – Verbatim Record*, 19. 6. 1967.

¹³ Kromě egyptského prezidenta Násira se jednalo např. o prohlášení představitelů Sýrie, Alžírsko, Iráku, kteří například tvrdili „Syrská armáda stojí pevná jako hora, připravená rozdrtit Izrael a zničit ho.“ „Tato armáda ví jak zničit své nepřátele“ či „nevoláme po míru, nepřijmeme ho, přijmeme pouze válku [...] zaženeme vás do moře.“ Citováno podle Abba Ebana, Tamtéž.

¹⁴ Tamtéž.

¹⁵ Tamtéž.

¹⁶ Damašek například dvakrát odmítl návrh OSN vyzývající k větší spolupráci s Izraelem na uklidnění situace. Stejně SSSR odmítl návrh Léviho Eškola na inspekční cestu sovětských zástupců v jakékoliv části jeho země, poté co SSSR obvinil Izrael ze shromažďování armády na izraelsko-syrské hranici a z přípravy na zahájení války s touto zemí. K podílu SSSR na krizi vedoucí až k šestidenní válce více viz GINAT, Rami, *The Soviet Union, The Roots of War and Reassessment of Historiography IN 1967, Arab-Israeli War, Origins and Consequences*, LOUIS, Roger a SHLAİM, Avi (eds.), New York, 2012, s. 193–218.

¹⁷ *1967 War - GA 5th Emergency Special Session...*

¹⁸ Abba Eban k tomu činu poznamenal: „Často se říká, že procedury jednání OSN jsou bolestně pomalé. Podle nás bylo toto rozhodnutí katastrofálně rychlé.“ Tamtéž. Pro případné srovnání se nabízí paralela s říjnovou válkou v roce 1973, kdy Radě bezpečnosti trvalo několik dní než se konečně sešla. Více viz II. kapitola této práce.

¹⁹ Například: „Vojska Egypta, Jordánska, Sýrie a Libanonu, jsou připravena na hranicích Izraele a čekají na rozkaz zhostit se této výzvy. Za nimi stojí armády Iráku, Alžírsko, Kuvajtu, Súdánu a celého arabského národa“. Citováno podle Abby Ebana, *1967 War - GA 5th Emergency Special Session...*

předložené rezoluce²⁰ Násir zahájil válku s Izraelem.²¹ „Osudného dne 5. června“²² tedy stál Izrael podle Abba Ebana před volbou „žít a nebo zahynout, bránit národní existenci, a nebo ji navždy ztratit“.²³ To, co následovalo, nebylo podle izraelského ministra zahraničí agresí, nýbrž „úspěšnou a slavnou obranou“²⁴ srovnatelná s bitvou o Británii či obléháním Stalingradu.²⁵

Navzdory tomu, že byl Izrael ve válce s Egyptem, se Sýrií a nepřímo i s dalšími státy, snažil se židovský stát nerozšiřovat probíhající konflikt. Nebyl to totiž Izrael, kdo napadl Jordánsko, ale Jordánci vstoupili do války s Izraelem. A i poté, co Jordánci již ostřelovali izraelskou část Jeruzaléma, jim byla dána příležitost se stáhnout. Teprve poté, co pokračovali v palbě, dobyla IDF (z anglického názvu izraelské armády Israel Defence Forces) Jeruzalém a následně i Západní břeh řeky Jordán.²⁶

Myslím, že Ebanův projev podává dostatečné množství důkazů o hrozbě, které Izrael čelil na jaře 1967, nejen ze strany arabských států, ale i Moskvy a OSN. Jsem si plně vědom toho, že v době, kdy tento projev přednesl, vykonával Eban funkci izraelského ministra zahraničí a těžko jej tak můžeme považovat za nestranného.²⁷ Na druhou stranu ale nejsou události tak, jak je prezentoval Abba Eban, v rozporu se současným historiografickým výzkumem. Například naprostá většina autorů sborníku *1967, Arab-Israeli War, Origins and Consequences*,²⁸ považuje izraelskou reakci za tragickou, nicméně chápe důvody, které k ní vedly.²⁹ Dnes, téměř 40 let od vypuknutí šestidenní války, totiž můžeme poměrně úspěšně zpochybňovat arabskou ochotu skutečně vyvolat další válku s Izraelem či roli SSSR v podpoře arabských států, je ovšem otázkou, zda si podobné chování mohla dovolit izraelská vláda v červnu roku

²⁰ Jednalo se o návrh, v němž se mimo jiné uvádí: „Za útočníka může být v mezinárodním konfliktu prohlášen ten, kdo se dopustí následujících činů: [...] námořní blokády pobřeží či přístavů jiného státu. Tamtéž.

²¹ Tamtéž.

²² Tamtéž.

²³ Tamtéž.

²⁴ Tamtéž.

²⁵ Tamtéž.

²⁶ Tamtéž.

²⁷ Avih Šlaim dokonce označil Ebana za jednoho z nejlepších řečníků mezi sionisty. ŠLAIM, Avi, *Izrael a Palestina: přehodnocení, revize, vyvrácení*, Praha 2016, s.55.

²⁸ Sborník přitom obsahuje studie nejen revizionistů ale i arabských autorů. Ostatně jedním z jeho editorů byl i Avih Šlaim, řazený ke skupině izraelských revizionistických historiků, tzv. Novým historikům. Do této skupiny kromě něj patří například i Ilan Pappé či Tom Segev. Ani tato skupina přitom není názorově jednotná. Tom Segev tak například kritizuje Izrael za samotné zahájení šestidenní války, zatímco pro Aviho Šlaima jsou nepřijatelné až její důsledky.

²⁹ *1967, Arab-Israeli War...*, s. 6.

1967. Pro úplnost jen doplním, že ačkoliv uvedení autoři chápou izraelské důvody pro zahájení konfliktu, rozhodně nesouhlasí se záborem arabských území po skončení války.³⁰

Na šestidenní válku můžeme nahlížet několika způsoby. Zásadní je ale právě postoj k tomu, čemu Izraelci říkají „preventivní“ úder. Materiály, ze kterých jsem čerpal, můžeme v zásadě rozdělit do dvou kategorií. Ty, co přejímají izraelskou terminologii,³¹ a ty, které s ní nesouhlasí.³² Zbývají ti autoři, kteří další eskalaci arabsko-izraelského konfliktu považují za přímý důsledek předchozího vývoje bez výraznější viny jedné či druhé strany.³³

HLEDÁNÍ SPOJENCE

Izraelské vítězství v červnu 1967 nebylo pouze přesvědčivé,³⁴ ale do jisté míry i překvapivé. Ukázalo, že se egyptský prezident mýlil, když přisuzoval izraelský úspěch z roku 1956³⁵ vojenské spolupráci Paříže a Londýna.³⁶ I v roce 1967 se Násir snažil najít příčinu arabského neúspěchu v zahraniční pomoci, kterou měl podle jeho názoru Izraeli poskytnout Západ. Na rozdíl od roku 1956 však nyní z arabského neúspěchu vinil především Spojené státy americké.³⁷

³⁰ K této problematice viz níže.

³¹ Například ČEJKA, M., c. d., s. 118., FERGUSON, Niall, *Colossus, Vzestup a pád amerického impéria*, Praha, 2006, s. 121., HERZOG, Chaim, *Arabsko izraelské války. Válka a mír na Blízkém východě od války za nezávislost v roce 1948 po současnost*, Praha, 2008, s. 187.

³² Například PRIMAKOV, Yevgeny, *Russia and the Arabs: Behind the Scenes in the Middle East from the Cold War to Now*, New York, 2009, s. 101–123 či vyjádření zástupců arabských států a zemí Východního bloku v OSN ve dnech 6.–19. 6. 1967 viz níže.

³³ Jedním ze závěrů většiny autorů studie *1967, Arab-Israeli War* je, že šestidenní válka nebyla výsledkem plánu ani jedné ze zúčastněných stran, ale krize, kterou nebyly schopny kontrolovat. *1967, Arab-Israeli War...*, s. 6. Stejně činí například Bernard Lewis: „Odpovědnost za válku v roce 1967 však není tak jednoznačná. Dnes, kdy máme k dispozici více informací o průběhu událostí, jež k ní vedly, můžeme říci, že představitelé zúčastněných zemí byli v podobném postavení jako hrdinové řecké tragédie. Neměli na vybranou a museli jednat tak, že se katastrofě nemohli vyhnout.“

LEWIS, Bernard, *Dějiny Blízkého východu*, Praha, 2007, s. 320.

³⁴ Na izraelské straně padlo 679 – 983 mužů. Největší ztráty utrpěla egyptská armáda, která během bojů ztratila 10 000 – 15 000 lidí, nemluvě o zničené vojenské technice. Ztráty Sýrie a Jordánska pak byly výrazně nižší: 500 – 1000 mužů, respektive 800. ČEJKA, c. d., s. 119.

³⁵ O Suezské krizi více viz WANNER, Jan, *Bitva o Suez*, Praha, 2006. O tom, že britskou a francouzskou pomoc Násir značně přeceňoval, může svědčit i to, že britský ministr obrany Walter Monckton a velitel loďstva lord Mounbatten patřili k zásadním odpůrcům operace Mušketýr. A také to, že Británie se jako první člen proti-egyptské koalice v roce 1956 stáhla z obsazeného území. DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I. Válka a nukleární mír*, Praha, 2004, s. 438.

Zanedbatelné nejsou ani další dopady britského neúspěchu na politickou situaci v zemi. Více viz SANDBROOK, Dominic, *Never Had It So Good: A History of Britain from Suez to the Beatles*, Londýn, 2005, s. 1–30.

³⁶ HERZOG, CH., c. d., s. 238.

³⁷ Káhira přerušila s Washingtonem diplomatické styky takřka ihned po skončení konfliktu. Násirova obvinění byla částečně opodstatněná. Asi nejdůležitějším příspěvkem USA k izraelskému vítězství bylo

Navzdory Násirovým obviněním to byl samotný Izrael, kdo vedl veškeré vojenské operace. Hledání pomoci ve Francii a Velké Británii nedopadlo podle představ Tel Avivu a podpora Izraele ze strany Londýna a Paříže nebyla během šestidenní války nijak významná. Vystoupení zástupců obou zemí v Radě bezpečnosti OSN v průběhu konfliktu se soustředilo převážně na opakovaná ujišťování ostatních členů, že s těmito událostmi nemají nic společného.³⁸

Úspěšná nebyla ani pozdější jednání Meira Amita³⁹ ve Washingtonu. Výsledek americko-izraelských jednání byl interpretován „pouze“ jako „oranžové světlo na křižovatce: souhlasíme, ale nepočítejte s USA, dostanete-li se do maléru“.⁴⁰ Před vypuknutím války navíc prezident Johnson varoval Tel Aviv ještě jednou, a to když izraelskému ministru zahraničí Ebanovi sdělil: „Izrael nezůstane sám, pokud se nerozhodne jednat sám.“⁴¹

Na první pohled by se mohlo zdát, že přesně to Izrael udělal. Navzdory všem varováním začal ozbrojený konflikt se sousedními arabskými státy a ukončil jej až po opakovaných výzvách OSN.⁴² Šestidenní válka však ve skutečnosti skončila až tehdy, kdy Izrael dosáhl svých cílů. Eliminoval potencionální hrozbu faktickým zničením ozbrojených sil nepřítele (hlavně Egypta), zabral další území a zabezpečil své hranice. Vedení bojů hlouběji na syrském a egyptském území by navíc nebylo obhajitelné ani před vlastními spojenci, nemluvě o další anexi cizího území.

Asi nejjednoznačnější důkaz o tom, že Izrael tentokrát „nezůstal sám,“ pak poskytuje další srovnání se Suezskou krizí. Na podzim roku 1956 byl totiž židovský stát skutečně postupně opuštěn svými spojenci a vystaven silnému nátlaku ze strany

varování „jestřábů“ v Kremlu, že Washington nebude nečinně přihlížet přímé vojenské akci SSSR na Blízkém východě.

DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé II. Konec dobrodružství*, Praha, 2009, s. 73.

³⁸ Britský postoj k židovskému státu byl ostatně vždy problematický a to i během společné vojenské operace v roce 1956. K izraelsko-britským vztahům ve sledovaném období více viz BRENCHLEY, Frank, *Britain, the Six Day War and its Aftermath*, Londýn, 2005 či LOUIS, Roger, *Britain: The Ghost of Suez and Resolution 242 in 1967, Arab-Israeli War...*, s. 219–246. Vztahy mezi Tel Avivem a Paříží se pak postupně zhoršovaly právě od Suezské krize. Vzájemné odcizení se pak ještě prohloubilo po příchodu Charlese de Gaulla do Elysejského paláce, více viz PRYCE-JONES, David, *Betrayal: France, the Arabs, and the Jews*, New York, 2008, či FILIU, Jean-Pierre, *France and the June 1967 War in Arab-Israeli War...*, s. 247–163.

³⁹ Tehdejší velitel izraelské tajné služby – *Mossadu*.

⁴⁰ Citováno podle DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II...*, s. 71.

⁴¹ Schůzka mezi prezidentem Johnsonem a izraelským ministrem zahraničí se uskutečnila 26. května 1967. Eban navštívil Washington poté, co vyjednával o podpoře své země v Paříži a Londýně.

DRUKS, H., *Uncertain Alliance: U. S. & Israel from Kennedy to Peace Process*, Westport, 2001, s. 33–35.

⁴² Například *Security Council Official Records, 1350th Meeting, 7. 6. 1967.*, *Security Council Official Records, 1352th Meeting, 9. 6. 1967.*

Eisenhowerovy administrativy.⁴³ V roce 1967 však Izrael znovu vybojoval nejen Sinajský poloostrov, ale i další území, a na rozdíl od roku 1956 si kontrolu nad těmito oblastmi po šestidenní válce udržel. Vyjma Sinajského poloostrova navíc tato území kontroluje dodnes.

Nejpodstatnější rozdíl mezi Suezskou krizí a šestidenní válkou však spočívá v postoji USA k izraelskému postupu. Zástupce USA při OSN Arthur Goldberg se stejně jako jeho kolegové ze Spojeného království a z Francie sice převážně bránil nařčením z podpory izraelské agrese,⁴⁴ zatímco ale v New Yorku odrážel útoky ze strany zástupců arabských států a zemí východního bloku, Johnsonova administrativa neváhala Moskvu ujistit, že nebude nečinně přihlížet případnému přímému vojenskému zásahu sovětských sil.⁴⁵ Navzdory výzvam k umírněnosti byl nakonec Washington ochoten akceptovat postup Tel Avivu, čímž mu poskytl dostatečný prostor pro diplomatickou obhajobu vítězství.

IZRAEL NA ZÁPADNÍM BŘEHU A V PÁSMU GAZY

Jak už bylo řečeno, po skončení šestidenní války Izrael kontroloval rozsáhlá území dříve patřící jeho sousedům. Záhy po jejich obsazení se objevila logická otázka jak s nimi naložit. Původním záměrem izraelské vlády bylo navrátit většinu těchto území původním vlastníkům a to výměnou za právní uznání židovského státu a mírová jednání. Poté co arabské státy tento návrh odmítly a znovu potvrdily svou neochotu jednat s Izraelem tzv. Chartúmskou deklarací,⁴⁶ se ukázalo, že izraelská přítomnost na obsazených územích bude dlouhodobější.

Oficiální instrukce udělené Chaimu Herzogovi,⁴⁷ prvnímu vojenskému guvernérovi Západního břehu zněly: „Předpokládá se, že se budeš starat, aby se vše vrátilo do normálních kolejí. Nech je, ať si vládnou sami. [...] V podstatě chci, aby se

⁴³ Jako první pod americkým nátlakem ustoupila Velká Británie, a to po faktickém zhroucení ministerského předsedy Anthonyho Edena. Francie ji následovala o den později. Přes faktický úspěch americké diplomacie se ale jednalo o významnou porážku Západu na Blízkém východě. DURMAN, K., *Popely ještě žhavé I...* s. 436–41, podrobněji pak WANNER, J., *Bitva o Suez...*

⁴⁴ Více viz *Security Council Official Records, 1348th Meeting* 6. 6. *Security Council Official Records, 1350th Meeting*, 7. 6. 1967, *Security Council Official Records, 1352th Meeting*, 9. 6. 1967.

⁴⁵ Více viz DRUKS, H., *c. d.*, s. 43–56.

⁴⁶ Podrobněji viz II. kapitola této práce.

⁴⁷ Původně irský Žid, který ovšem v roce 1935 emigroval do Palestiny. Již před druhou světovou válkou působil ve vojenské/teroristické organizaci Hagana. Během světové války bojoval v řadách britské armády a po vzniku Izraele vstoupil do IDF. Po opuštění armády v roce 1962 se věnoval právníké praxi. V letech 1975–1978 pak sloužil jako stálý vyslanec Izraele při OSN. Ve volbách roku 1981 se stal členem Knesetu a posléze i izraelským prezidentem. *Jewish World Mourn Death of Chaim Herzog*, 78, dostupné z: <http://www.jweekly.com/article/full/5630/israel-jewish-world-mourn-death-of-chaim-herzog-78/> [cit. 5. 4. 2016].

Arab narodil žil a umřel na Západním břehu, aniž by kdy spatřil nějakého izraelského úředníka.“⁴⁸ Izraelská vláda se zpočátku skutečně snažila o navrácení života do normálních kolejí, obnovovala poničené domy, nevyháněla arabské obyvatelstvo⁴⁹ a nepovolovala trvalé židovské osídlení obsazených území⁵⁰. Poté, co Izraelci viděli, jaké byly životní podmínky na Západním břehu za vlády Hašimovců,⁵¹ dokonce začali svoji přítomnost zde vidět jako jakousi civilizační misi. Toto smýšlení později vedlo k ospravedlňování izraelské přítomnosti právě závratným zlepšením životní úrovně tamějších obyvatel.⁵² Problémem bylo, že tato politika deklarovaná ihned po skončení konfliktu dlouho nevydržela.

Počáteční praxe izraelské vlády byla taková, že povolovala židovské osídlení pouze na území, které si chtěla trvale ponechat, čímž chtěla deklarovat svoji ochotu k jednání a kompromisu. Tento program byl nicméně brzy narušen náboženskými nacionalisty, kteří v znovuzískání území někdejších židovských království Judey a Samaří viděli dějinnou spravedlnost a nechtěli je opustit. Budování židovských osad na obsazených územích se tak záhy začalo vymykat vládní kontrole.⁵³

Budování těchto osad bylo podle Avi Šlaima pozůstatkem doby před dosažením nezávislosti, kdy sionisté skupovali půdu a zakládali nové osady kvůli posílení svých nároků. Tuto politiku pak nazývali „vytváření reálného stavu věcí“. Zároveň namítá, že vzhledem k tomu, že se Izrael stal v roce 1948 suverénním státem s uznanými hranicemi, bylo (a je) toto chování porušením mezinárodního práva.⁵⁴ Ačkoliv se nabízí otázka, nakolik arabské státy skutečně uznávaly hranice Izraele z roku 1949,⁵⁵ nelze pochybovat o tom, že navzdory počátečním předsevzetím sklouzla izraelská politika na obsazených území skutečně k opětovnému „vytváření reálného stavu věcí“.

V dubnu 1968 izraelská vláda souhlasila s židovským znovuosídlením do té doby arabského Hebronu, poutního místa judaismu, města, u něž se nalézá pohřebiště biblických patriarchů. Ačkoliv se tento čin těšil velké společenské podpoře, překročila jím izraelská vláda svůj pomyslný Rubikon. Podpora židovského osídlení obsazených

⁴⁸ Citováno podle GILBERT, M., *c. d.*, s. 391.

⁴⁹ To ovšem neznamená, že by z těchto území Arabové neodcházeli. Naopak výsledek šestidenní války vyvolal velkou uprchlickou vlnu, stejně jako tomu bylo během války za nezávislost v letech 1948–1949. ŠLAIM, Avi, *Izrael a Palestina ...*, s. 58.

⁵⁰ GILBERT, M., *c. d.*, s. 392.

⁵¹ Jordánská královská dynastie.

⁵² Viz níže.

⁵³ ŠLAIM, Avi, *Izrael a Palestina ...*, s. 59.

⁵⁴ Tamtéž.

⁵⁵ Opět se nabízí srovnání s již zmíněnou chartúmskou deklarací, podrobněji viz II. kapitola této práce.

oblastí se postupně začala stávat mnohem populárnější a s částečným osídlením začal souhlasit i jeho počáteční odpůrce Moše Dajan.⁵⁶

Ani po osídlení Hebronu nezačal Tel Aviv podporovat osidlování arabských území mimo těch, která si chtěl ponechat. Problémem bylo, že tato hranice nebyla přesně stanovena a vedly se o ní spory. Osídlení Hebronu navíc ukázalo, že vláda nebude striktně trvat na zákazu přímého osidlování arabských měst. Spor o to, jak má vypadat osídlení a kontrola obsazených území navíc začal přerůstat ve vážnou rozepří, která hrozila rozložit vládnoucí Stranu práce ve dvě.

Na jedné straně sporu stál Moše Dajan, původní odpůrce osidlování, který nyní ovšem podporoval plán na vytvoření nových arabsko-židovských správních oblastí. Tento plán by v podstatě znamenal zničení Západního břehu jako samostatné oblasti a umožnil by jeho postupné začlenění do Izraele. Proti Dajanovi stál ministr pro přistěhovalectví Jigal Allon. Allon sice souhlasil s tím, aby si Izrael ponechal část území získaného v šestidenní válce, šlo mu však pouze o zajištění bezpečné hranice židovského státu. Ministr pro přistěhovalectví argumentoval tím, že pokud chce Izrael i v budoucnu být demokratickým a židovským státem, nemůže trvale ovládat 1,2 milionu Arabů, ani jim dlouhodobě odírat jejich práva. Viděno z dnešního pohledu, Allon poměrně přesně vystihl jeden z kontroverzních aspektů izraelsko-palestinského soužití.⁵⁷ Probíhající spor o to, jak nadále postupovat na obsazených územích se Straně práce nepodařilo uspokojivě vyřešit až do roku 1977, kdy v parlamentních volbách zvítězil pravicový *Likud*, podporující židovské osídlení těchto území.⁵⁸

V mnou sledovaném období přehodnotil Tel Aviv svůj původní postoj k Západnímu břehu a Pásmu Gazy, z původní dočasné správy na dlouhodobější kontrolu těchto území. Svoji přítomnost zde Izrael ospravedlňoval jednak svými bezpečnostními zájmy, ale též tím, že se pod jeho vládou mají tamní Arabové lépe než kdykoliv před tím. Jakkoliv toto tvrzení může být pravdivé,⁵⁹ nemění nic na skutečnosti, že Palestinci již nadále nestáli o cizí nadvládu ať již jordánskou či izraelskou, navzdory tomu nakolik pro ně mohla být v některých aspektech výhodná. Nezbyvá proto než souhlasit s

⁵⁶ Izraelský voják a politik. Zastával funkci náčelníka generálního štábu a posléze ministra obrany. Po smrti premiéra Léviho Eškola se o něm dokonce část Strany práce uvažovala jako o vhodném nástupci. Jeho slibnou kariéru ovšem v podstatě ukončila jomkipurská válka. K jeho osobě více viz AMDUR, Richard, *Moshe Dayan: Israel's Controversial Hero*, Londýn, 2012. GILBERT, M., c. d. s. 399–400.

⁵⁷ GILBERT, M., c. d., s. 400–401.

⁵⁸ ŠLAIM, Avi, *Izrael a Palestina ...*, s. 59.

⁵⁹ Pro srovnání viz GILBERT, M., c. d. s. 391–418.

tvrzením, že „Izraelci pohlíželi na Pásmo Gazy jako na semenišťe politického extremismu. Co ale měli sklon přehlížet, byla skutečnost, že na situaci, která dostala pásmo Gazy do tak žalostného stavu, nesou sami svůj díl viny“.⁶⁰

STRATEGICKÉ A DIPLOMATICKÉ DŮSLEDKY KONFLIKTU

Bezpečnostní postavení Izraele se s koncem šestidenní války zcela změnilo. Poté co bylo 10. června vyhlášeno příměří, kontroloval židovský stát větší území než na začátku měsíce. Porážka Egypta znamenala znovu ovládnutí Sinajského poloostrova, na Jordánsku bylo vybojováno území na Západním břehu řeky Jordán a zbytek města Jeruzaléma a Sýrie ztratila kontrolu nad Golanskými výšinami. Po nedávných zkušenostech s OSN nicméně Tel Aviv nehodlal postupovat stejně jako v letech 1956–7.

Z uvedených území byl Izrael ochotný jednat pouze o navrácení Sinajského poloostrova, kontrola Golanských výšin a Západního břehu měla příliš velký strategický význam a kontrola Jeruzaléma zase příliš velký význam symbolický. Ochotu jednat o navrácení celého Sinajského poloostrova izraelská vláda jednomyslně potvrdila 19. července, hodlala tak ale učinit za vlastních podmínek. Nabídka Tel Avivu počítala s nedávným výrazným vojenským oslabením Egypta a tím podmíněnou ochotou Káhiry zahájit mírový proces. Plánované jednání ovšem nakonec zmařil SSSR. Moskva totiž záhy po izraelské nabídce projevila ochotu znovu dodat do Egypta a Sýrie ztracené vojenské vybavení, čímž zbavila Tel Aviv hlavní výhody. K plánované dohodě mezi Eškolovým kabinetem a prezidentem Násirem tedy nedošlo a Sinajský poloostrov zůstal pod izraelskou správou až do roku 1982.⁶¹

Poprvé od svého vzniku získal v červnu 1967 Izrael dobře hájitelnou hranici. Okolo původního izraelského území vznikla nárazníková pásma chránící zbytek země. Navíc se jednalo o území, která byla až dosud využívána nepřáteli jako „odrazový můstek“ k útokům na Izrael. Držení Golanských výšin například umožňovalo IDF ostřelovat syrské území, přičemž před válkou tomu bylo naopak, navíc tím Izrael získal ne nevýznamnou kontrolu nad prameništi pitné vody.⁶²

⁶⁰ ŠLAIM, Avi. *Izrael a Palestina ...*, s. 60.

⁶¹ HERZOG, Ch., c. d., s. 239. Ke stažení ze Sinaje se Izrael zavázal v roce 1979 v rámci mírových jednání s egyptským prezidentem Sadatem. GILBERT, M., *Izrael, Dějiny. Praha, 2002*, s. 481. K mírovým jednáním mezi Tel Avivem a Káhirou více viz BAR-SIMAN-TOV, Yaacov, *Israel and Peace Process, 1977–1982: in Search of Legitimacy for Peace*, New York, 1994.

⁶² HERZOG, Ch., c. d., 237.

Chaim Herzog se při výčtu izraelských úspěchů v šestidenní válce výrazně soustředil na strategické aspekty vítězství,⁶³ je však potřeba zmínit i další následky zmíněného konfliktu. Pro úplnost však ještě dodejme, že ani jednoznačný vojenský úspěch Izraele neměl čistě pozitivní důsledky. Bylo to právě naprosté vítězství IDF v červnu roku 1967, které v izraelských představitelích vyvolalo iluzi o vlastní nepřemožitelnosti a přispělo ke katastrofálnímu začátku jomkipurské války v roce 1973.⁶⁴

Následný vývoj situace na Blízkém východě ukázal, že i pro arabské státy měla šestidenní válka minimálně jeden pozitivní dopad. V letech 1948–1967 prohlašovaly okolní Izraeli nepřátelsky nakloněné státy, že jejich cílem je úplné zničení židovského státu. S podobným cílem se však západní společnost mohla jen těžko ztotožnit. Prohra v šestidenní válce však arabským státům poskytla na Západě mnohem přijatelnější cíl, navrácení společných hranic do stavu před červnem 1967.⁶⁵

Přijetím rezoluce č. 242 OSN (a Západ) podle arabského výkladu tento nárok potvrdila.⁶⁶ Navrácení území odebraných izraelskou „agresí“ se pro tyto státy stalo základní podmínkou pouhého zahájení mírového procesu. Podle jejich názoru se měl Izrael nejprve bez jakýchkoliv záruk stáhnout z dobitých území s tím, že posléze s ním možná budou ochotni jednat. Takové jednání bylo ovšem pro Tel Aviv naprosto nepřijatelné.⁶⁷

Šestidenní válka byla nezpochybnitelně izraelským vojenským vítězstvím, zároveň ale potvrdila měnící se postavení židovského státu na mezinárodní scéně.⁶⁸ Izrael získal v roce 1967 „hájitelnou“ hranici, nicméně své cíle nedokázal přesvědčivě obhájit. Pro veřejné mínění bylo chování Tel Avivu dosti pochybné a i podpora

⁶³ Toto hodnocení je výrazně ovlivněno autorovou profesí, jak totiž píše ve svém životopise, považoval se vždy především za vojáka: „Měl jsem mnoho profesí. Byl jsem státník, diplomat, podnikatel, komentátor, právník, hlava rodiny. Ze všeho nejvíce se však považuji za vojáka. Jsem totiž přesvědčen, že pokud člověk nalezne opravdu velkou věc, neexistuje nic šlechtějšího, než že je za ni ochoten bojovat a obětovat život.“ Citováno podle HERZOG, Ch., *Válka ze Dne usmíření*, Praha, 2005, s. 21.

⁶⁴ HERZOG, Ch., *Válka...*, s. 14.

⁶⁵ Jejich skutečný cíl se nicméně nezměnil. Pro srovnání viz výrok Jásira Arafata z 29. 3. 1974.

„Nikdy se nezastavíme, dokud se nevrátíme domů a Izrael nebude zničen. Cílem našeho boje je konec Izraele a v tom nemůže být kompromisů nebo váhání. Nechceme mír, chceme vítězství. Mír pro nás znamená zničení Izraele a nic jiného.“ Citováno podle GILBERT, M., c. d., s. 458.

⁶⁶ *Resolution 242, 22. 11. 1967*, dostupné z:

<http://www.un.org/en/ga/searchview_doc.asp?symbol=S/RES/242%281967%29> [cit. 25. 5. 2016].

⁶⁷ KISSINGER, Henry, *Roky obnovy*, Praha, 2002, s. 285.

⁶⁸ Pro srovnání dokumentace OSN v letech 1948–9 a po šestidenní válce. O vlně antisionismu po šestidenní válce například ve Spojeném království více viz JULIUS, Anthony, *Trials of the Diaspora, A History of Antisemitism in England*, Oxford, 2012, s. 544–6.

Organizace pro osvobození Palestiny ve světě začala vzrůstat na nebývalou úroveň. Izraelské přesvědčení o vlastní síle pak v následujících letech navíc vedlo k podcenění hrozícího nebezpečí. V bezpečnostní politice je dokladem tohoto jevu katastrofální začátek Jom Kippurské války v roce 1973.⁶⁹ V diplomatické rovině je již hodnocení tohoto jevu obtížnější. Přes proměnu veřejného mínění a postupné přijímání rezolucí, které chování Izraele odsuzovaly jako rezoluce č. 242, si totiž Izrael převážnou většinu územních zisků z roku 1967 udržel, a to i přes častou kritiku a určitá kontroverzní rozhodnutí, jakými je například výstavba židovských osad na Západním břehu.

⁶⁹ O počátečních vojenských neúspěších Izraele v roce 1973 více viz DUNSTAN, Siomon, *The Yom Kippur War, The Arabs-Israeli War of 1973*, Oxford, 2007.

OPOTŘEBOVÁVACÍ VÁLKA A CHARTÚMSKÁ KONFERENCE

Ačkoliv bylo 11. června 1967 uzavřeno příměří, situace na Blízkém východě tomu neodpovídala. Naopak se zdálo, že válka mezi Izraelem a Egyptem „vlastně nikdy neskončila,“⁷⁰ bojová linie se jen posunula blíž ke Káhiře. Konflikt, který začal prakticky ihned po šestidenní válce, je znám jako opotřebávající válka a trval od prvního července 1967, kdy na izraelském území došlo ke střetu mezi egyptskými vojáky a IDF, do uzavření dalšího příměří v srpnu 1970.⁷¹

Podle egyptského prezidenta Gamála Násira měl být nový konflikt veden ve třech fázích. První byla fáze „obrané rehabilitace“, následovala fáze „ofenzivní obrany“, jež měla následně přejít ve „fázi osvobozovací“.⁷² Hlavním smyslem tzv. „obrané rehabilitace“ byla konsolidace a znovuvyzbrojení egyptských ozbrojených sil po katastrofální porážce v červnu 1967. Tohoto cíle bylo dosaženo již v září 1968. Poměrně rychlá realizace Násirova plánu by nebyla možná bez pokračující podpory Moskvy.⁷³ To, že první fáze konfliktu započala ještě během diplomatických jednání vedených po šestidenní válce, dostatečně naznačuje, jaká byla ve skutečnosti ochota Násirova režimu uzavřít trvalý mír s Izraelem.

Káhira ovšem nebyla jediná, kdo odmítl s Tel Avivem vyjednávat. Na konci srpna se v súdánském Chartúmu sešli čelní představitelé arabských států,⁷⁴ aby koordinovali diplomaticky postup svých zemí po šestidenní válce. Výsledkem jednání bylo přijetí tzv. Chartúmské rezoluce, vzhledem k obsahu též známé jako „Tři ne“. Rezoluce volala po jednotě arabských států za účelem eliminace důsledků izraelské agrese z 5. června. Tohoto cíle mělo být dosaženo za pomoci tří zásad: žádný mír s Izraelem (*no peace with Israel*), žádné uznání Izraele (*no recognition of Israel*) a žádné vyjednávání s Izraelem (*no negotiations with it*).⁷⁵

Podle izraelské interpretace potvrdila Chartúmská konference jednoznačně neochotu arabských zemí uzavřít trvalý mír. Z pohledu arabských státníků už výsledky

⁷⁰ GREEN, Graham, *Úniky*, Praha, 2006, s. 206,

⁷¹ WANNER, Jan, *Krvavý Jomkippur, čtvrtá a patá arabsko-izraelská válka ve světové politice*, Praha, 2002, s. 9–81.

⁷² HERZOG, Chaim, *Arabsko...*, s. 246.

⁷³ Tamtéž, s. 248.

⁷⁴ Jednalo se o zástupce Egypta, Sýrie, Libanonu, Iráku, Alžírsku, Kuwaitu a Súdánu.

⁷⁵ *The Khartoum Resolution*, dostupné z:

http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Peace/three_noes.html [cit. 29. 1. 2015].

konference tak jasné nebyly. Prezidenti Sýrie a Alžírsko se konference odmítli zúčastnit a jejich země zastupovali pouze ministři zahraničí. Syrský zástupce se navíc vrátil do Damašku ještě před přijetím závěrečného usnesení. S výsledky konference nebyl spokojený ani Ahmad Shuqayri, první předseda Organizace pro osvobození Palestiny, který se závěrečného jednání nezúčastnil kvůli sporu s prezidentem Násirem. Ačkoliv se zástupci ostatních zemí shodli na politickém, nikoliv na vojenském řešení a na snaze využít Jordánsko a Saúdskou Arábii jako prostředníky při jednáních s USA, zůstávají nejviditelnějším závěrem Chartúmské konference ona „Tři ne“.⁷⁶

Fázi „ofenzivní obrany“ zahájila Káhira v září 1968 ostřelováním izraelských pozic na východním břehu Suezského průplavu. Egyptskému velení přitom nešlo pouze o to způsobit co největší ztráty, ale i o posílení morálky vlastních mužů. Ofenzíva proto byla kombinována s propagandistickou kampaní, oslavující egyptská vítězství. Izrael odpověděl útokem *commandos* hluboko na nepřátelském území a vybudováním tzv. Bar Levovy linie, systému opevnění chránícím izraelské vojáky na východním břehu Suez.⁷⁷

Poslední fáze opotřebovací války začala v dubnu 1969 a pokračovala až do uzavření příměří v srpnu 1970. Egyptská armáda se snažila přinutit IDF ke statickému vedení války podél kanálu a způsobit co nejvyšší ztráty na životech i materiálu. Doufala, že ekonomické těžkosti a pokles morálky nakonec dostatečně podlomí izraelskou bojeschopnost a umožní znovudobytí východního břehu. IDF však jejich snaze vcelku úspěšně vzdorovala budováním Bar Levovy linie, využíváním letecké převahy a protiúderů hluboko na egyptském území. K obratu došlo až po zvýšení počtu sovětských specialistů působících v Egyptě. Mezi specialisty se nepočítali pouze lidé odpovědní za zdokonalení egyptské protiletecké obrany, ale též sovětské piloti, kteří se přímo účastnili probíhajících bojů.⁷⁸

Příměří bylo nakonec uzavřeno na základě tzv. Rogersova plánu. Původní návrh státního tajemníka Williama P. Rogerse z prosince 1969 počítal s uzavřením mírové smlouvy mezi Izraelem, Jordánskem a Egyptem.⁷⁹ Vzhledem k tomu, že se navržené podmínky ukázaly být pro Tel Aviv nepřijatelné, přišly USA v létě 1970 s novým

⁷⁶ TESSLER, Mark, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Bloomington, 1994, s. 409-410.

⁷⁷ HERZOG, Ch., *Arabsko...*, s. 248-252.

⁷⁸ Tamtéž, s. 257-273.

⁷⁹ *Statement by Secretary of State Rogers*, dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/mfadocuments/yearbook1/pages/9%20statement%20by%20secretary%20of%20state%20rogers-%209%20decemb.aspx>> [cit. 27. 6. 2015]

návrhem na ukončení konfliktu.⁸⁰ Podle něho mělo být příměří uzavřeno na tři měsíce.⁸¹ Nakonec trvalo tři roky a skončilo až po vypuknutí jomkipurské války v říjnu 1973.⁸²

Na pokračující boje mezi IDF a egyptskou armádou v letech 1967–1970 je možné se dívat i jako na jakési zkušební bojiště Východu i Západu. Západem vyzbrojený Izrael bez problému porazil arabské síly v šestidenní válce a značné byly i jeho počáteční vojenské úspěchy ve válce opotřebovavací. Postupné zvyšování počtu sovětských vojenských poradců, vedoucí až k přímému nasazení sovětských pilotů při obraně egyptského vzdušného prostoru, mělo dokázat rovnocennost sovětské vojenské technologie s technologií západní. Zdaleka přitom nešlo jen o Egypt, samotný SSSR byl totiž chráněn stejnými zbraněmi, které na Blízkém východě tak dlouho selhávaly.⁸³ Na druhé straně prokazatelné zapojení sovětských ozbrojených sil na arabské straně posílilo po šestidenní válce spojení mezi USA a Izraelem,⁸⁴ a to i přes to, že se izraelská politika na okupovaných územích stávala v očích mnoha amerických liberálů nepřijatelná.⁸⁵

⁸⁰ Přestože to byl Izrael, kdo navržený plán kategoricky odmítl, nevedla tato situace k dlouhodobému zhoršení vztahů mezi Izraelem a USA kvůli nadále pokračující orientaci Násirova režimu na Moskvu. TESSLER, M., c. d., s. 448–449.

⁸¹ Podepsání dohody o zastavení palby vedlo k rozkolu ve vládě a následnému odchodu ministrů za stranu *Gachal* z koaličního kabinetu Goldy Meierové. V září téhož roku se ministerská předsedkyně vypravila do USA, aby zde jednala o americké podpoře Izraele.

GILBERT, M., c. d., s. 409–410. Podrobněji viz MEIR, Golda, *My Life*, Londýn, 1977, s. 323–330

⁸² Uzavřené příměří by nejspíš nebylo tak dlouhé, kdyby během původní tříměsíční lhůty nezemřel prezident Násir. Jeho nástupce Anvar as-Sadát provedl některé zásadní politické změny, jako například vypovězení sovětských vojenských poradců ze země v roce 1972, na druhou stranu příměří dobře využil při přípravě egyptské armády na další válku s Izraelem.

HERZOG, Ch., *Arabsko...*, s. 274–276.

⁸³ Tamtéž, s. 271–273.

⁸⁴ MAKOVSKY, David, *The United States and the Arab-Israeli Conflict from 1945 to 2000, Why the Arabists are Wrong*, in: FREEDMAN, O. Robert (eds.), *Israel and the United States: Six Decades of US-Israeli Relations*, Boulder, 2012, s. 28.

⁸⁵ Soudobé průzkumy veřejného mínění v USA naopak ukazují, že většina dotázaných byla přesvědčena o tom, že během šestidenní války Izrael reagoval oprávněně a měl by si ponechat všechna, nebo alespoň některá obsazená území. V roce 1970 (tedy až po odmítnutí Rogersova plánu) se pak většina dotázaných shodla na prohlášení: „Občané Izraele jsou malým, odvážným a demokratickým národem snažícím se uhájit vlastní nezávislost.“

CAVARI, Amnon, *Six Decades of Public Affection, Trends in American Public Attitudes Toward Israel*, in: FREEDMAN, O. Robert (eds.), *Israel and the United States: Six Decades of US-Israeli Relations*, Boulder, 2012, s. 105.

JOMKIPURSKÁ VÁLKA

V říjnu 1973 vypukla v pořadí již čtvrtá válka⁸⁶ mezi Egyptem, Sýrií⁸⁷ a Izraelem. Zatímco egyptská armáda se na překročení Suezského průplavu připravovala již od konce opotřebovovací války v létě 1973, Izrael byl nenadálým útokem zcela zaskočen, což vedlo k počátečnímu úspěchu arabských vojsk.⁸⁸

Zatímco v průběhu šestidenní války v červnu 1967 Rada bezpečnosti již 6. června, tedy druhý den konfliktu, požadovala okamžité ukončení bojů,⁸⁹ v říjnu 1973 trvalo této instituci více jak dva týdny, než na žádost USA začala požadovat příměří na Blízkém východě.⁹⁰ Zajímavý není pouze poměrně dlouhý časový odstup mezi podáním americké žádosti a samotným jednáním, nýbrž i situace, za níž nakonec Rada bezpečnosti k jednání přistoupila.

Americký velvyslanec při OSN John Scali požádal o svolání Rady bezpečnosti 7. října, den po nenadálém egyptsko-syrském útoku, v době kdy obě arabské armády úspěšně postupovaly na izraelském území. K jednání ovšem došlo až 22. října po společné žádosti USA a SSSR⁹¹ za zcela opačných podmínek. Izraeli se totiž během předchozích dní podařilo zastavit nepřátelský útok a na obou válečných frontách přecházel do protiofenzivy. Stejně jako za šestidenní války i v říjnu 1973 tedy došlo k jednání ve chvíli, kdy byla vojenská převaha na straně Izraele.⁹²

Časté odsouzení Izraele jako agresora v létě 1967 je částečně pochopitelné.⁹³ Ve stejném duchu se však neslo i jednání Rady bezpečnosti o jomkipurské válce. Ačkoli to byl Izrael, kdo se v říjnu 1973 stal obětí egyptsko-syrského útoku, byl během jednání

⁸⁶ Cílem této práce není analýza celé čtvrté arabsko-izraelské války, nýbrž pouze některých jejích aspektů. K jejímu průběhu navíc existuje poměrně dostatečné množství literatury v českém jazyce například: DUNSTAN, Simon, *Válka na Jom Kippur 1973: Golanské výšiny*, Praha, 2008. DUNSTAN, S., *Válka na Jom Kippur 1973: Sinaj*, Praha, 2009. HERZOG, Ch., *Arabsko...*, HERZOG, Ch., *Válka...*, WANNER, J., *Krvavý Jomkippur ...*

⁸⁷ V průběhu konfliktu pak Egypt a Sýrii vojensky podpořily ještě expediční sbory z Jordánska a Iráku.

⁸⁸ Egyptská a syrská armáda zaútočily na Izrael během tzv. Jom Kippuru (Dne smíření). Jom Kippur je jedním z nejvýznamnějších židovských svátků upomínající na Hospodinovo odpuštění po zhotovení Zlatého telete. Jedná se o den modliteb a přísného půstu, což v roce 1973 vedlo k opožděné mobilizaci IDF. PAVLINCOVÁ, Helena a kol., *Slovník, Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha, 1994, s. 56.

⁸⁹ *Security Council Resolution 233*, 6. 6. 1967.

⁹⁰ *Mideast situation/request for SecCo meeting – Letter from USA Armed conflict – Resolution 338 – SecCo debate – Verbatim record*, 22. 10. 1973.

⁹¹ K postupu americké diplomacie podrobněji viz KISSINGER, Henry, *Bouřlivé roky*, Praha, 2004, KISSINGER, Henry, *Krize*, Praha, 2006.

⁹² HERZOG, Ch., *Arabsko...*, s. 343 a s. 377.

⁹³ Podrobněji k otázce izraelské „agrese“ a vypuknutí šestidenní války viz první kapitola této práce.

opakovaně označen za agresora.⁹⁴ A to navzdory úsilí izraelského vyslance při OSN Josefa Tekoaha, který se snažil zástupce ostatních zemí seznámit s podrobnostmi o vypuknutí konfliktu.⁹⁵

V kritice Izraele vynikal hlavně zástupce Saúdské Arábie Jamil Murad Baroody, jemuž bylo povoleno se jednání zúčastnit.⁹⁶ Ve svém projevu J. Baroody obviňoval nejen Stát Izrael, nýbrž i Západ a Východní blok. Saúdský vyslanec postupně kritizoval například bývalého prezidenta USA Harryho S. Trumana, Balfourovu deklaraci, rodinu Rothschildů, americkou finanční podporu Izraele, Nixonovu administrativu, SSSR kvůli vměšování se do záležitostí v regionu, sionistický terorismus, křížové výpravy, projevil sympatie k nacistickému antisemitismu a zdůraznil, že nemá nic proti Židům jako etniku. Naopak jeho kritika se podle jeho slov pouze týkala sionistů, těchto „novodobých křižáků.“⁹⁷

Z uvedeného výčtu je dostatečně patrné široké spektrum Baroodyho argumentů, stejně jako jejich relevantnost. Cílem projevu nebyla pouze kritika Izraele, ale zároveň i poukázat na historický útlak, jemuž byli Arabové údajně vystaveni. Sionismus byl podle Baroodyho pouze posledním stádiem tohoto útlaku a stejně jako křižácké státy i on nakonec zanikne.⁹⁸

Podobná argumentace přitom nebyla zcela neobvyklá.⁹⁹ Organizace pro osvobození Palestiny například vnímala Izrael jako klientelistický stát západního kolonialismu.¹⁰⁰ Podle této teorie měl Izrael nevyhnutelně zaniknout stejně jako například francouzské Alžírsko. A to ve chvíli, kdy Západ, zatažen do vleklého konfliktu, pozná neudržitelnost stávající situace. Vnímání sionismu jako určité formy

⁹⁴ K tomu ostatně na půdě OSN došlo již 10. října, kdy zástupci Hnutí nezúčastněných, „odsoudili izraelskou agresi vůči Egyptu a Sýrii a vyjádřili plnou podporu jejich hrdinnému úsilí osvobodit svá okupovaná území“. *NAM – Mideast situation/1973 armed conflict – Letter from Algeria, NAM declaration, 10. 10. 1973.*

⁹⁵ Například: *Mideast Situation - Resolution 339 - SecCo meeting. action, Verbatim record, 23. 10. 1973.*

⁹⁶ V roce 1973 byly nestálými členy Rady bezpečnosti Guinea, Súdán, Keňa, Indie, Indonésie, Panama, Peru, Austrálie, Rakousko a Jugoslávie. Jednání z 22. října se kromě stálých a nestálých členů účastnili i zástupci dalších zemí, avšak bez hlasovacího práva. Jmenovitě se jednalo o zástupce Egypta, Izraele, Sýrie, Nigérie a Saúdské Arábie. *Countries Elected Members of the Security Council*, dostupné z: <http://www.un.org/en/sc/members/elected.asp> [13. 5. 2015], *Armed conflict – Resolution 338 – SecCo debate – Verbatim rekord, 22. 10. 1975.*

⁹⁷ *Armed conflict – Resolution 338...*

⁹⁸ Tamtéž.

⁹⁹ Viz další kapitola této práce.

¹⁰⁰ RUBIN, Barry, *Revolution Until Victory, The politics and History of PLO*, Cambridge, 1994, s. 20.

kolonialismu při důsledném srovnání neobstojí,¹⁰¹ a ačkoliv se spíše než o seriózní teorii jedná o druh arabské propagandy, setkáme se s podobnými názory i u západních autorů.¹⁰²

Analýza záznamů OSN z jomkipurské války jasně ukazuje, nakolik byl (a je) arabsko-izraelský konflikt ideologicky zbarvený. V průběhu jednání Rady bezpečnosti se proti Izraeli v této otázce vymezilo sedm jejích členů,¹⁰³ a to na základě přesvědčení, že za válku může Izrael, především nerespektováním rezoluce číslo 242.¹⁰⁴ Přistoupením na argument, že porušení mezinárodního práva opravňovalo poškozené (arabské) země k vojenskému útoku, se ovšem nabízí otázka, co jiného vlastně udělal Izrael v červnu roku 1967? Tehdy Izrael po zahájení námořní blokády části svého území, reagoval útokem na Egypt, přesto bylo jeho počínání mnohými státy označováno jako agrese. Tu si ale zástupci těchto států samozřejmě nepoložili.

Egyptsko-syrský útok z října 1973 se ukázal být největší hrozbou, které musel židovský stát za dvacet pět let své existence čelit. Izrael se nakonec agresí za značného přispění USA ubránil.¹⁰⁵ Byl ovšem vystaven dalším tentokrát diplomatickým útokům na půdě OSN. Zmíněná obvinění z agrese, dopis zástupců Hnutí nezúčastněných, stejně jako skutečnost, že s Izraelem v důsledku říjnových událostí přerušili diplomatické styky někteří členové OSN,¹⁰⁶ jasně ukazuje, nakolik se od roku 1948 zhoršilo postavení židovského státu v této instituci.

¹⁰¹ GELBER, Yoav, *The Decease of „Post-Zionsim,“* dostupné z: <<http://zioncon.blogspot.cz/2007/07/yoav-gelber-disease-of-post-zionism.html>> [cit. 19. 5. 2015].

¹⁰² Historik Marc Ellis například vidí v Palestincích oběti izraelského útlaku. Izrael je podle Ellise ve své politice navíc podporován většinou křesťanů a Spojenými státy. Podrobněji viz TUMIS, Stanislav, *Marc Ellis' Responses to Holocaust and Its Application to the Jewish-Palestinian Conflict* in: SKŘIVAN, Aleš; SUPPAN, Arnold (Eds.), *Prague Papers on the History of International Relations*, Prague: Institute of World History 2008, s. 457–468. Dalším západním autorem zastávajícím názory blízké těm Baroodovým pak je například známý lingvista Noam Chomský, který vidí Izrael jako „žoldněřský stát“ USA. Neřešitelnost izraelsko-palestinského konfliktu je pak podle N. Chomského způsobena právě úzkou spoluprací mezi Tel Avivem a Washingtonem. CHOMSKÝ, Noam, *Disident západu*, Praha, 2014, s. 168. K Chomského názorům na izraelsko-palestinský konflikt více viz CHOMSKÝ, Noam, *Towards a New Cold War*, New York, 1982.

¹⁰³ Konkrétně se jednalo o Indii, Indonésii, Čínu, Súdán, Guineu, Jugoslávii, SSSR. *Armed conflict – Resolution ..., 22. 10. 1973. Mideast situation – Resolution ..., 23. 10. 1973.*

¹⁰⁴ Tamtéž.

¹⁰⁵ Díky leteckému mostu zřízenému Nixonovou administrativou bylo Izraeli poskytnuto více než 22 tisíc tun vojenské výzbroje. K zřízení leteckého mostu přispělo i Portugalsko, které umožnilo mezipřistání amerických strojů na Azorských ostrovech. Luňák, Petr, *Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha, 1997, s. 246.

¹⁰⁶ S Izraelem jen do 23. října „v důsledku nové agrese z šestého října přerušily diplomatické styky Tanzánie, Horní Volta, Benin, Madagaskar, Středoafriická republika a Etiopie.“ *Mideast situation – Resolution 339...*

ROPNÉ EMBARGO

Zatímco Egypt a Sýrii za války aktivně podporovaly spřízněné státy, Izrael zůstal v podstatě osamocen. Kromě USA jej výrazněji podpořilo již jen Nizozemsko. Teoreticky lze hovořit i o portugalské podpoře, jelikož Lisabon umožňoval mezipřistání amerických letounů na Azorských ostrovech, jednalo se však o podporu vynucenou, ne dobrovolnou.¹⁰⁷

Odpověď arabských států na podporu Izraele přišla sedmnáctého října, kdy členové OAPEC (*Organization of Arab Petroleum Exporting Countries*)¹⁰⁸ uvalili embargo na dovoz ropy do USA a jiných západních zemí údajně podporujících Izrael. Cílem tohoto kroku bylo potrestat vybrané země za podporu Izraele a přimět západní vlády k revizi zahraniční politiky. V podstatě se jednalo o ekonomické vydírání, které mělo zbavit Izrael spojenců a zvýšit tak mezinárodní tlak, jemuž židovský stát čelil. Podobný postup zvažovaly arabské státy již po skončení šestidenní války na Chartúmské konferenci, embargo však nebylo zavedeno s ohledem na příliš dobrý stav ekonomiky vybraných států.¹⁰⁹

Jak již bylo řečeno, můžeme pouze o dvou západních¹¹⁰ zemích tvrdit, že podporovali Izrael, a to o Nizozemsku a USA. Zásadní role americké podpory na průběh konfliktu byla zjevná, nicméně hodnocení Nizozemska jako pro-izraelské země je mnohem komplikovanější. Je pravda, že v říjnu 1973 jako jediná evropská země odsoudilo arabský útok z 9. října, požadovalo návrat k předválečným hranicím a následná jednání o příměří na základě rezoluce číslo 242. Přes tyto veřejností podporované kroky však nelze tvrdit, že Nizozemsko bylo pro-izraelské. Vlastně se pouze vymezilo vůči arabské agresi a požadovalo dodržování rezoluce přijaté OSN. To samé ostatně Amsterdam požadoval i od Izraele, což od konce Šestidenní války vedlo k postupné revizi jeho zahraniční politiky vůči židovskému státu.¹¹¹

Ostatní evropské země zastávaly buď spíše pro-arabský postoj, nebo se v arabsko-izraelském konfliktu výrazněji neangažovaly. Pod tlakem okolností nicméně

¹⁰⁷ LUŇÁK, P., c. d., s. 246.

¹⁰⁸ Do této skupiny patří Saúdská Arábie, Alžírsko, Bahrajn, Egypt, Spojené arabské emiráty, Irák, Kuvajt, Libye, Katar, Sýrie, Tunisko.

¹⁰⁹ STORK, Joe, *Middle East Oil and Energy Crisis*, New York, 1975, s. 211.

¹¹⁰ Kromě USA, Západní Evropy a k Západu počítaného Japonska se embargo týkalo ještě Jihoafrické republiky a Rhodésie. Tamtéž, s. 225.

¹¹¹ LICKLINDER, Roy, *The Power of Oil: The Arab Oil Weapon and the Netherlands, the United Kingdom, Canada, Japan and the United States*, in: *International Studies Quarterly*, Vol. 32, No. 2 (Jun., 1988 s. 209–210).

státy Devítky¹¹² vydaly 6. listopadu společné prohlášení o situaci na Blízkém východě. V něm se dovolávaly dodržování rezolucí Rady bezpečnosti a navrácení statusu *quo ante bellum*. Následná mírová jednání pak měla být vedena na principu nepřípustnosti anexe cizího území během vojenského konfliktu a z toho plynoucí stažení Izraele z území získaných v roce 1967.¹¹³ Země Evropského společenství dále požadovaly „respektování suverenity, teritoriální celistvosti a nezávislosti všech zemí v regionu, včetně práva na život v míru uvnitř bezpečných a uznaných hranic“.¹¹⁴ Zároveň měla být tato opatření přijata „spolu s uznáním palestinských práv“.¹¹⁵

Ačkoliv deklarace vychází Arabům vstříc v otázce stažení Izraele do hranic před šestidenní válkou a v otázce uznání palestinských práv, nepomohlo toto prohlášení ukončit ropné embargo. To se podepsalo zejména na ekonomické situaci Nizozemska, jemuž ropu odmítli poskytnout ostatní členové Evropského společenství a potřebnou pomoc mu přislíbily až Spojené státy.¹¹⁶

Překvapivé je, že obětí sankcí cílených jako odplata za podporu Izraele, se stalo také Japonsko. Japonská vláda rozhodně nebyla pro-izraelská, naopak lze o Tokiu mluvit jako o jedné „z nejvíce pro-arabských průmyslových zemí“.¹¹⁷ Dokládají to ostatně i záznamy OSN, podle nichž japonský velvyslanec nehlasoval pouze pro rezoluci 242, ale i pro rezoluci 2628 dožadující se respektování palestinských práv.¹¹⁸ Navzdory své předchozí politice bylo Japonsko 5. listopadu označeno arabskými státy za nepřátelskou zemi. „Zároveň byla japonská vláda požádána, aby: 1) přerušila diplomatické styky s Izraelem, 2) zpřetrhala veškeré ekonomické vazby na Izrael, 3) poskytla vojenskou pomoc Arabům, 4) zatlačila na USA v otázce přijetí této politiky v rámci arabsko-izraelského konfliktu.“¹¹⁹ Japonská vláda sice vydala následně prohlášení, v němž vyzývala Izrael ke stažení z území získaných v roce 1967, přičemž

¹¹² Na podzim 1973 byly členy Evropského společenství Belgie, Francie, Itálie, Lucembursko, SRN, Nizozemí, Dánsko, Irsko a Spojené království.

¹¹³ *Text of Declaration on the Middle East, Issued by European Community in Brussels on Tuesday, November 6, 1973*, dostupné z: <<http://aei.pitt.edu/5576/1/5576.pdf>> [cit. 1. 6. 2015].

¹¹⁴ Tamtéž.

¹¹⁵ Tamtéž.

¹¹⁶ LICKLINDER, R, c. d., s. 210.

¹¹⁷ Tamtéž, s. 214.

¹¹⁸ *Mideast situation/Establishment of just and lasting peace/Respect for the rights of the Palestinians/Special Representative – GA resolution, 4. 11. 1970*. Záznam hlasování dostupný z: <http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=108V0691N26Y9.82&menu=search&aspect=power&npp=50&ipp=20&profile=voting&ri=&index=.VM&term=A/RES/2628%28XXV%29> [cit. 27.6.2015].

¹¹⁹ LICKLINDER, c. d., s. 214.

hrozila přehodnocením své politiky vůči židovskému státu, na druhou stranu ale nesplnila ani jednu ze čtyř arabských podmínek.¹²⁰

Navzdory úsilí OAPEC nezměnila ani jedna z postižených zemí radikálně svoji politiku vůči Izraeli. Lze sice spekulovat o určité změně zahraniční politiky zemí Evropského společenství s ohledem na jejich předchozí politiku, stejně jako na postoj většiny z nich během jomkipurské války, se ale dá říct, že společná deklarace z šestého listopadu vlastně žádnou zásadní změnu neznamenal. Naopak postupná změna například nizozemské či kanadské zahraniční politiky vůči židovskému státu vychází převážně z dlouhodobějších vnitrostátních procesů, spolu s problematou politikou Izraele po šestidenní válce. Uvalení embarga přesto dokazuje odhodlání arabských států dosáhnout svého cíle a stejně tak potvrzuje, že se Izrael od šestidenní války dostával do stále složitější mezinárodní situace.

VZESTUP OOP

POČÁTKY OOP A HNUTÍ FATAH

Na pozvání Ahmada Šukajrího¹²¹ se v květnu roku 1964 ve Východním Jeruzalémě¹²² sešlo na čtyři sta palestinských delegátů. Místo setkání nebylo vybráno náhodně, jelikož z oken hotelu *Intercontinental* mohli delegáti hledět na izraelskou část města, území, ze kterého byli v roce 1948 vyhnáni.¹²³ Během uplynulých 14 let se toho přitom pro palestinské uprchlíky příliš nezměnilo. Většina z nich sice našla útočiště v Jordánském království, navzdory slibům arabských vlád z jara 1948 o tom, jak jejich vojska zaženou Židy do moře, byla ale porážka Izraele stále v nedohlednu. A z palestinských uprchlíků se zatím čím dál tím víc stávaly figurky arabských vládců, vhodné maximálně tak k propagandistickým účelům, o čemž dobře vypovídá například to, že se jordánský král snažil přesunout jednání z Jeruzaléma k Mrtvému moři, a když se mu to nepovedlo, nechal palestinské předáky alespoň bedlivě sledovat jordánskou rozvědkou.¹²⁴ Výsledkem jednání palestinských představitelů bylo založení Organizace

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ První předseda OOP.

¹²² Rozdělení Svatého města bylo jedním z důsledků války za nezávislost v letech 1948–1949. Východní část města anektovalo Jordánské království, zatímco západní část se stala hlavním městem státu Izrael. Znovusjednoceno bylo město až po šestidenní válce.

¹²³ RUBIN, Barry, *Revolution Until Victory, the Politics and History of the PLO*, Cambridge, 1994, s. 1–2.

¹²⁴ RUBIN, B., c. d., s. 2. Obavy jordánského vladaře nebyly vůbec neopodstatněné, neboť palestínští předáci se k Jordánsku vyjadřovali značně kriticky a činili si nárok na jordánské území. Například Ahmad Šukajrí již jako předseda OOP pronesl: „Došli jsme k závěru, že Jordánsko s oběma svými břehy je pod

pro osvobození Palestiny (OOP). Organizace, si kladla za cíl „mobilizovat vedení palestinských Arabů k vedení boje za nezávislost“.¹²⁵

Přestože se OOP od svého ustanovení snažila hrát roli palestinské reprezentace, nebylo její postavení z počátku zdaleka jednoznačné. Jednání v Jeruzalémě se tak například nezúčastnil mladý Palestinec budující svojí vlastní organizaci – *Al Fatah* [v arabštině *fatah* znamená podmanění, dobytí, pozn. autora]. Tímto mužem nebyl nikdo jiný než Jásir Arafat,¹²⁶ zatím pouze jeden z mnoha mladých Palestinců skeptických k dosavadním výsledkům jejich reprezentace, ale i arabských vlád v boji s Izraelem.¹²⁷

Šukajrího OOP spoléhala při plánovaném poražení Izraele na pomoc arabských států sjednocených pod vedením egyptského prezidenta Násira. Zatímco *Fatah* chtěl arabsko-izraelský konflikt přizívat vlastní účastí v tomto boji a neustálým napadáním Izraele, k čemuž se Jásir Arafat vyjádřil těmito slovy: „Palestinská věc se musí nyní na mezinárodní scéně jevit jako boj za osvobození mezi palestinským lidem a okupačním státem. Vše, co žádáme po arabských vládách je, aby bránily vlastní část hranic, a aby připustily a podporovaly palestinský boj na okupovaných územích.“¹²⁸ V souladu s tímto programem tak začal *Fatah* podnikat útoky v samotném Izraeli. Navzdory představám jeho vůdců, ovšem nelze počátky tohoto boje rozhodně hodnotit jako úspěšné. Nejenže *Fatah* zatím neměl na izraelském území dostatečnou členskou základnu proto, aby zde mohl operovat, ale jeho činnost byla omezována řadou arabských států, například Jordánskem, Libanonem či Egyptem,¹²⁹ o skutečně znatelném boji proti Izraeli lze tak v případě *Fatahu* mluvit až po Šestidenní válce v červnu roku 1967.

koloniální nadvládou Hášimovců a jordánský lid musí s pomocí Arabů Jordánsko od tohoto kolonialismu osvobodit, protože je to nutný krok pro osvobození Palestiny“. Citováno podle ŠLAIM, A., *Izrael a Palestina...*, s. 121.

¹²⁵ *Statement of Proclamation of Organization of the Palestine Liberation Organization*, dostupné z <<http://www.un.int/wcm/content/site/palestine/pid/12355>> [cit. 29. 1. 2015].

¹²⁶ Jásir Arafat, vlastním jménem Abú Ammar, byl předsedou hnutí *Al Fatáh*, od roku 1969 předsedou OOP a od roku 1994 prvním prezidentem Palestinské autonomie. Po mnoho let byl vůdcem palestinského boje s Izraelem, organizátorem teroristických útoků, ale i čelním představitel OOP získávajícím mezinárodní podporu pro palestinskou otázku. V 90. letech minulého století zastupoval Palestince při jednáních s Izraelem, vedoucím k přijetí Dohod z Osla a vytvoření Palestinské autonomie. K jeho osobě více viz RUBIN, Barry, *Yasir Arafat*, New York, 2003.

¹²⁷ RUBIN, B., *Revolution...*, s. 2.

¹²⁸ Citováno podle: RUBIN, B., c. d., s. 9–10.

¹²⁹ RUBIN, B., *Revolution...*, s. 11.

OBDOBÍ PO ŠESTIDENNÍ VÁLCE

Po šestidenní válce začal rychle narůstat počet protiizraelských útoků provedených Organizací pro osvobození Palestiny. Podle OOP se jednalo o formu boje za osvobození Palestiny, podle Izraele či Spojených států o terorismus. Již Jásirem Arafatem řízená organizace přitom nedělala během útoků rozdíl mezi příslušníky bezpečnostních složek a civilisty. A to v souladu s názory jejího vůdce, který řekl, že „civilisté či vojáci, oni všichni jsou stejně vinni touhou zničit náš lid.“¹³⁰ Teroristickým útokům záhy ale nebyl vystaven pouze Izrael, nýbrž i západní svět.

OOP se k terorismu uchýlila ze dvou důvodů. Jednak to byla v podstatě jediná možnost, jak mohla tato relativně malá skupina bojovat s IDF a dalšími izraelskými ozbrojenými složkami, navíc vedení gerilového boje bylo v souladu s tehdejší ideologií této organizace, která chápala boj proti sionismu jako formu boje proti kolonialismu.¹³¹ Palestínští vůdci formulovali tuto strategii nejen na základě zkušeností z nedávno skončené alžírské války,¹³² ale i čtení spisů Mao Ce-tunga a Che Guevary. Teroristické útoky pak podle nich neměly zničit Izrael vojensky,¹³³ nýbrž demoralizovat jeho obyvatele, Židy ve světě i mezinárodní podporovatele Izraele.

Západní svět se tak vlastně stal cílem teroristických útoků nejen kvůli přesvědčení OOP, že Izrael se bez podpory Západu zhroutí,¹³⁴ ale také kvůli jakési zvrácené propagační kampani palestinské otázky. Sekcí *Fatahu* odpovědnou za tyto útoky se stala organizace Černé září, pojmenovaná podle událostí ze září 1970.¹³⁵ Původně se přitom jednalo o skupinu, jejímž cílem bylo pomstít se jordánskému králi Husajnovi. Její nejznámější akcí se stal útok palestinských teroristů na izraelský atletický tým na letních olympijských hrách v Mnichově v roce 1972, vyjma něj ale například Palestinci provedli do roku 1972 devět úspěšných únosů letadel.¹³⁶

Po roce 1967 tak ve světě výrazně stoupl povědomí o Palestincích. Někteří autoři dokonce tvrdí, že před šestidenní válkou termín Palestinci v podstatě neexistoval

¹³⁰ Citováno podle RUBIN, B., *Revolution...*, s. 24.

¹³¹ K tomuto tématu více viz následující kapitola.

¹³² K tématu více např. BROŽ, Ivan, *Povstalci, vlastenci, pučisté a de Gaulle: drama alžírské války 1954–1962*, Praha, 2011.

¹³³ I když o IDF žádné velké mínění neměli, v roce 1972 například Arafat prohlásil, že v boji zblízka, v boji tváří v tvář, nejsou vojáky. Příliš se bojí umírání, nemají žádnou odvahu. Citováno podle, RUBIN, B., *Revolution...*, s. 26.

¹³⁴ O nepochopení role západní podpory pro přežití Izraele byla řeč už v minulé kapitole v souvislosti s Násirovým přeceňováním role Západu během suezské krize a šestidenní války.

¹³⁵ RUBIN, B., *Revolution...*, s. 38.

¹³⁶ GILBERT, M., c. d., s. 412.

a zrodil se právě až na konci 60. let minulého století.¹³⁷ Na jednu stranu tak byly Palestinci díky provedeným teroristickým útokům zobrazováni jako nebezpeční teroristé, zároveň v nich ale část společnosti opravdu viděla hrdinné gerilové válečníky. Největší podpory se OOP na Západě dostávalo od tehdejší levicové mládeže, pro kterou byla kefija¹³⁸ proslavená Jásirem Arafetem najednou stejně módní jako Che Guevarův baret.¹³⁹

ARAFATŮV PROJEV PŘED VALNÝM SHROMÁŽDĚNÍM OSN, LISTOPAD 1974.

Přelomovým okamžikem v dějinách OOP se stal projev Jásira Arafata k Valnému shromáždění OSN z 13. listopadu 1974. Významná je samotná skutečnost, že předseda OOP mohl Valné shromáždění seznámit s palestinským pohledem na izraelsko-palestinský konflikt. Důležitější je nicméně to, že Arafatovým projevem začala několikadenní diskuse, ukončená až přijetím rezolucí číslo 3236 a 3237. První z těchto rezolucí požadovala dodržování práv Palestinců, a to včetně práva na sebeurčení, zatímco druhá, a dle mého soudu významnější, udělovala OOP pozorovací status při OSN.¹⁴⁰

Arafat zahájil svůj projev poděkováním prezidentovi Valného shromáždění, Alžířanovi Abdelázizu Butefilovi, a ocenil jeho účast v Alžírské válce. Hned vzápětí pak poděkoval tehdejšímu generálnímu tajemníkovi OSN, jímž byl Kurt Waldheim, a ocenil jeho přístup k palestinské otázce.¹⁴¹ Poslední skupinou, na kterou se Arafat

¹³⁷ Například: „Slovo Palestinec se stalo součástí populárního slovníku teprve v roce 1968, stejně jako tomu bylo v případě výrazu ‚černý‘ a hippie.“ Dříve neexistovalo nějaké povědomí, že tito lidé mají nějakou oddělenou kulturní identitu a jedná se o jinou národnost. Obvyklé označení pro Araby žijící v Izraeli bylo jednoduše „Arabové v Izraeli“. KURLANSKY, Mark, 1968, *Rok, který otřásl světem*, Praha, 2007, s. 36. Ostatně s podobným názorem nebyl ničím neobvyklým ani v tehdejší Izraeli. Asi nejslavnější je výrok premiérky Goldy Meierové, která v roce 1969 v rozhovoru pro Nedělní Timesy uvedla, že: „Neexistují žádní Palestinci. Kdy zde byli nezávislí Palestinci a stát zvaný Palestina? Před první světovou válkou zde byla jižní Sýrie a p té zde byla Palestina, ovšem zahrnující [dnešní, pozn. autora] Jordánsko. Není to tak, že by v Palestině žili lidé považující se za Palestince a pak jsme přišli my [Židé, pozn. autora], vyhnali je a ovládli jejich zemi. Oni [Palestinci, pozn. autora] neexistují.“ Dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/Quote/meirq.html>> [cit. 26. 5. 2016].

¹³⁸ Tradiční arabská pokrývka hlavy, zvaná též „palestina“.

¹³⁹ FERGUSON, Niall, *Civilizace, Západ a zbytek světa*, Praha, 2014, s. 229.

¹⁴⁰ Text rezolucí číslo 3236 a 3237 dostupný z

<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/025974039acfb171852560de00548bbe?OpenDocument>> a

<<https://unispal.un.org/DPA/DPR/unispal.nsf/9a798adbf322aff38525617b006d88d7/512baa69b5a32794852560de0054b9b2?OpenDocument>> [cit. 6. 4. 2016].

¹⁴¹ Jen pro pořádek uvádím, že v době kdy byl Kurt Waldheim prezidentem Rakouska (1986–1992), konkrétně již v roce 1986, vypukl skandál kvůli jeho členství v jednotách SA a wehrmachtu, stejně jako kvůli jeho aktivní spoluúčasti při válečných zločinech na Balkáně. Ačkoliv je tato skutečnost některými autory zmiňována v souvislosti s přijetím rezolucí 3237 a 3379, neexistují o případném Waldheimově antisemitismu žádné důkazy. VEBER, Václav (eds.), *Dějiny Rakouska*, Praha, 2010, s. 579.

obrátil před samotným projevem, pak byly státy, které nedávno získaly samostatnost, konkrétně: Guinea Bissau, Bangladéš a Grenada. Stejně jako zmínění alžírské války, ani ocenění těchto států nebylo náhodné. Jásir Arafat se tím, zcela v souladu se svým přesvědčením, snažil zasadit izraelsko-palestinský konflikt do kontextu boje proti kolonialismu.¹⁴²

Ve stejném duchu pak projev pokračoval zdůrazněním toho, jak moc se svět i samotná OSN změnila od dob založení této organizace. A přestože svět podle Arafata čelil v roce 1974 mnohým nebezpečím „to největší napětí panovalo v naší [arabské, pozn. autora] části světa, kde sionistická entita [Izrael, pozn. autora] houževnatě lpí na okupování arabského území a pokračuje v agresi vůči nám [...]“.¹⁴³

Arafat dále ubezpečil Valné shromáždění, že si uvědomuje rozdíl mezi sionismem a judaismem, „který ctí“,¹⁴⁴ a následně vyzval světové vlády k odporu proti sionismu „který povzbuzuje Židy, aby opustili své země a usurpovali si naši [arabskou, pozn. autora] zem“.¹⁴⁵

Zcela cíleně se posléze pokusil vzbudit mezi členy Valného shromáždění soucit s trpícími Palestinci. Soudě podle použitých výrazů jako kolonialismus, neokolonialismus či imperialismus pak svůj projev cílil především na země třetího světa a socialistické státy. To ovšem neznamená, že by neapeloval i na další členy Valného shromáždění, neboť třeba občany USA vyzval, aby podpořili „hrdinný boj jeho lidu“, a to za připomenutí odkazu George Washingtona, Abrahama Lincolna a Woodrowa Wilsona.¹⁴⁶

Neváhal zmínit akce židovských teroristů v Palestině před vznikem Izraele, avšak opomněl se zmínit o teroristických akcích OOP. Z jeho vyjadřování se o Izraeli a trvalé označování tohoto státu termínem „sionistická entita,“ je navíc zcela jasné, jakým způsobem o židovském státě smýšlel. Ve Valném shromáždění Jásir Arafat nebyl tak otevřený jako v březnu téhož roku, kdy prohlásil: „Nikdy se nezastavíme, dokud se nevrátíme domů a Izrael nebude zničen. Cílem našeho boje je konec Izraele a v tom nemůže být kompromisů nebo váhání. Nechceme mír, chceme vítězství. Mír pro nás

¹⁴² Více viz následující kapitola.

¹⁴³ *Palestine Question/Arafat Statement, 13. 11. 1974.*

¹⁴⁴ Tamtéž.

¹⁴⁵ Tamtéž.

¹⁴⁶ Tamtéž.

znamená zničení Izraele a nic jiného.¹⁴⁷ Přesto je z jeho proslovu patrné, že OOP pod jeho vedením i nadále usiluje o likvidaci Izraele.¹⁴⁸ I tak ale na závěr upozornil Valné shromáždění: „Přišel jsem nesoucí olivovou ratolest a odložil jsem svou zbraň.¹⁴⁹ Nenechte tuto olivovou ratolest vypadnout z mé ruky. Opakuji: nenechte tuto olivovou ratolest vypadnout z mé ruky.“¹⁵⁰

Soudě podle toho, že rezoluce 3237 byla přijata 89 ku 8 a 37 států se hlasování zdrželo,¹⁵¹ lze usuzovat, že podstatná část Valného shromáždění byla OOP ochotna podporovat. Po konferenci arabských států v Rabbatu se Arafatovi podařilo dosáhnout dalšího významného úspěchu, když OOP doslova přivedl na mezinárodní jeviště. Přesto byly události z listopadu 1974 pouhým začátkem, skutečný boj proti sionismu na mezinárodní úrovni měl totiž teprve přijít.

¹⁴⁷ Citováno podle GILBERT, M., c. d., s. 458.

¹⁴⁸ „Prohlašuji před Vámi, že když hovoříme o našich běžných snech o budoucí Palestině, počítáme v nich se všemi Židy nyní žijícími v Palestině, kteří se rozhodnout žít mezi námi v míru a bez diskriminace.“ *Palestine Question/Arafat Statement...* Problém není v samotném výroku, ale v tom co podle Jásira Arafata byla tato Palestina a že zahrnovala celé území židovského státu Izrael.

¹⁴⁹ Tím „odložil“ J. Arafat myslel, že si ji ponechal v pouzdru u svého pasu.

¹⁵⁰ *Palestine Question/Arafat Statement...*

¹⁵¹ Citováno podle

<<http://unbisnet.un.org:8080/ipac20/ipac.jsp?session=108V0691N26Y9.82&menu=search&aspect=powerr&npp=50&ipp=20&profile=voting&ri=&index=.VM&term=A/RES/3237%28XXIX%29>> [31. 5. 2016].

CESTA K PŘIJETÍ REZOLUCE 3379

V průběhu 70. let minulého století se v OSN definitivně zformovalo velké neformální protiizraelské hnutí, mírněji řečeno skupina států ochotná z různých důvodů kriticky vystupovat proti Izraeli. Protiizraelský blok tvořily převážně země východního bloku, Čínská lidově demokratická republika, členové Hnutí nezúčastněných států, země třetího světa a samozřejmě arabské státy. Jednotlivé skupiny přitom nelze vždy jednoznačně vymezit a mohou se vzájemně prolínat. Zároveň toto uskupení formálně neexistovalo a spojoval je jen negativní postoj vůči židovskému státu. Vyjma boje proti sionismu na půdě OSN proto ani neprosazovalo žádnou jinou společnou politiku.¹⁵²

FORMOVÁNÍ PROTIIZRAELSKÉHO BLOKU

Takto velké protiizraelské uskupení¹⁵³ nevzniklo během jediného okamžiku. Některým klíčovými událostmi spojenými s jeho formováním se věnují první dvě kapitoly této práce. Jedinou skupinou členských států OSN, které se již od počátku stavěly k Izraeli nepřátelsky, a to už během debat o jeho vzniku, byly arabské státy. Poté, co se Izrael za korejské války postavil na stranu Západu,¹⁵⁴ začala se proti židovskému státu definitivně vymezovat i Moskva.¹⁵⁵ Rozkol mezi východním blokem a Tel Avivem definitivně potvrdil rok 1967, kdy Moskva donutila ostatní státy sovětského impéria přerušit s Izraelem diplomatické styky.¹⁵⁶

Naopak s Čínou ani většinou dalších zemí Dálného východu se Izraeli navzdory veškerému úsilí nikdy bližší diplomatické vztahy navázat nepovedlo. Ostatně z asijských států se právě ČLR už od počátku stavěla k Izraeli nepřátelsky.¹⁵⁷ Izraelské

¹⁵² O nejednotě hnutí a vzájemných rozporech mezi jeho členy vypovídají i záznamy jednání o palestinské otázce. Spory jsou patrné především mezi socialistickými státy a například zástupci Albánie či ČLR neopomenou kromě Izraele a Spojených států amerických zkritizovat i Sovětský svaz. Harmonické ovšem nebyly ani vztahy některých dalších členů, těžko například můžeme hovořit o srdečném partnerství mezi Organizací pro osvobození Palestiny a jordánským královstvím. *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate Verbatim records*, 5. 11. 1975.

¹⁵³ O velikosti tohoto bloku nejlépe svědčí počet zemí, které hlasovaly pro rezoluce číslo 3237 a 3379.

¹⁵⁴ K izraelské pozici ke Korejské válce více viz MA, Young-Sam, *The Israel's role in the UN during the Korean War*, dostupné z: <<http://www.israelcfr.com/documents/4-3/4-3-6-YoungSamMa.pdf>> [cit. 26. 10. 2015].

¹⁵⁵ Zhoršení vztahů mezi SSSR a Izraelem dobře ilustruje pozdně stalinský antisemitismus symbolizovaný například tzv. spiknutím lékařů či zinscenovaným bombovým útokem na moskevskou ambasádu v Tel Avivu v roce 1953. Ke spiknutí lékařů a stalinistickému antisemitismu více SNYDER, Timothy, *Krvavé země, Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*, Praha, 2013, s. 334–346.

¹⁵⁶ Jediným státem, který neuposlechl moskevské instrukce, bylo Rumunsko. To tak však neučinilo z pro-izraelských sympatií, ale spíše kvůli formování vlastní nezávislé pozice uvnitř východního bloku. DURMAN, Karel, *Útek od praporů, Kremel a krize impéria 1964–1991*, Praha, 1998, s. 52.

¹⁵⁷ MEIR, Golda, *c. d.*, s. 281.

postavení nejen v Asii, ale i v Africe, zároveň utrpělo izraelskou neúčastí na konferenci afro-asijských zemí v indonésckém Bandungu v roce 1955,¹⁵⁸ kdy se proti pozvání zástupců židovského státu postavil Džaváharlál Nehru. Indický premiér se totiž celkem oprávněně obával, že by přítomnost izraelské delegace odradila od účasti zástupce arabských států.¹⁵⁹

Navzdory izraelské absenci v bandungském hnutí se Tel Avivu povedlo až do roku 1967 udržovat s africkými státy nadstandardní vztahy. V důsledku Šestidenní války ovšem došlo k jejich vážnému zhoršení.¹⁶⁰ Rozkol mezi Izraelem a africkými státy byl dovršen v roce 1973,¹⁶¹ kdy během jomkipurské války řada afrických států přerušila s Izraelem diplomatické styky.¹⁶² Na ukončení africko-izraelské spolupráce měly významný podíl i arabské státy, které přislíbily snížit exportní cenu ropy pro vybrané africké státy.¹⁶³ V roce 1975 již byly vztahy Izraele a většiny afrických států tak špatné, že se OOP nebála hovořit o tom, že „arabsko-africká solidarita slouží světovému míru“.¹⁶⁴ Naproti tomu v Izraeli začala být kritizována proafrická politika, prosazovaná po roce 1955 jako příliš nákladná a nakonec i bezvýsledná.¹⁶⁵

Formování protiizraelského bloku nebylo důsledkem pouze určité ideové spřízněnosti, ale také výsledkem konkrétních politických snah OOP. Kromě jednání s arabskými státy, které ostatně OOP uznaly jako jediného legitimního zástupce palestinského lidu, se vedení OOP soustředilo především na spolupráci se zeměmi východního bloku. To samozřejmě neznamená, že by OOP nejednala i s jinými státy, ale to že ve světě rozděleném studenou válkou dávala přednost Moskvě před Západem. Takový postoj ostatně nebyl nelogický, uvážíme-li neochotu Američanů jednat s OOP kvůli jejím teroristickým aktivitám. Tato spolupráce pak byla nezdárka zdůrazňována

¹⁵⁸ K tématu více viz AMPIAH, Kweku, *Political and Moral Imperatives of the Bandung Conference of 1955: the Reactions of the US, UK and Japan*, Folkestone, 2007, LEE, Christopher (ed.), *Making a World After Empire, The Bandung Moment and its Political Afterlife*, Ohio, 2010.

¹⁵⁹ AMPIAH, K., c. d., s. 31.

¹⁶⁰ V roce 1968 přijala Organizace africké jednoty (OAU) rezoluci, ve které se dovolávala „stažení všech zahraničních jednotek z arabských území, okupovaných po 5. červnu 1967, a to na základě rezoluce přijaté Radou bezpečnosti 22. června 1967. Zároveň vyzvala všechny členské státy OAU, aby využily svůj vliv k naplnění této rezoluce. *Resolution on the Aggression Against the U.A.R.*, dostupné z: <http://www.au.int/en/sites/default/files/ASSEMBLY_EN_13_16_SEPTEMBER_1968_ASSEMBLY_HEADS_STATE_GOVERNMENT_FIFTH_ORDINARY_SESSION.pdf> [cit. 26. 10. 2015].

¹⁶¹ AYEE, Joseph, *Africa's Perception of Israel* in: WITTSTOCK, Alfred (ed.), *World facing Israel – Israel Facing the World: Images and Politics*, Frankfurt, 2011, s. 226–229.

¹⁶² *Mideast situation – Resolution 339 – SecCo meeting, action – Verbatim rekord*, 23. 10. 1973.

¹⁶³ AYEE, J., c. d., s. 230.

¹⁶⁴ *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records*, 3. 11. 1973.

¹⁶⁵ Meier, G., c. d., s. 264.

zástupci obou skupin, a to i během samotného projednávání Palestinské otázky v listopadu 1975.¹⁶⁶

IZRAEL A ZEMĚ TŘETÍHO SVĚTA

Mezi členy protiizraelského hnutí kromě konkrétních uskupení, jakými bylo Hnutí nezúčastněných či sovětský východní blok, počítám i obecně jmenované země třetího světa. Ačkoliv i tyto státy měly v probíhající studené válce svůj význam, těžko můžeme jejich roli v tehdejší světové politice považovat za zásadní. Významnější ovšem bylo jejich postavení v rámci Valného shromáždění OSN, a to ze dvou důvodů. Tím prvním byl počet členů této skupiny. S ním ostatně přímo souvisí i druhý důvod, předložené rezoluce schvaluje Valné shromáždění OSN většinovým hlasovacím systémem. Ne nadarmo během projednávání palestinské otázky v listopadu 1975 zahájil zástupce OOP Farouk Kaddoumi¹⁶⁷ svůj projev k Valnému shromáždění blahopřáním občanům „Vietnamu, Kambodže a Laosu, Mozambiku, Kapverdských ostrovů, Svatého Tomáše a Princova ostrova k jejich vítězství nad silami útlaku, imperialismu a otrokářství“.¹⁶⁸ Zároveň poděkoval „národům Třetího světa náležícím k Hnutí nezúčastněných, africkým a muslimským zemím, stejně jako socialistickým zemím [...] za jejich snahu dosáhnout světového míru“.¹⁶⁹ Kaddoumiho projev tak zřetelně demonstroval jistou názorovou spřízněnost mezi zeměmi třetího světa a OOP, případně snahu o to vzbudit v zemích třetího světa zdání této spřízněnosti.

Hrozba možné „koalice“ zemí třetího světa vystupujících v OSN proti židovskému státu nebyla pro Izrael ničím novým. Dopady případné izolace v OSN se izraelská vláda zabývala již po zmíněné Bandungské konferenci. Na nepřizvání k tomuto jednání Tel Aviv reagoval zavedením více proafricky směřované zahraniční

¹⁶⁶ V roce 1975 během své návštěvy Bulharska například F. Kaddoumi řekl: „Jsme hrdí na naše přátelství se zeměmi socialistického bloku. Arabové, a zvláště Palestínští Arabové, jsou velmi vděční za tuto skvělou politiku, stejně jako za morální a materiální pomoc. A při každé příležitosti opakujeme, že jsme dosáhli velkého pokroku díky aktivní podpoře SSSR a dalších socialistických zemí [...]“. Citováno podle GA, 1. 11. 1975. Spolupráci s OOP neváhaly zdůraznit ani další země východního bloku jako například Rumunsko: „Je dobře známo, že Rumunsko bylo jednou z prvních zemí, které uznaly OOP jako jediného legitimního zástupce Palestinského lidu. Uzavření přátelství a spolupráce mezi rumunským a palestinským lidem bylo mimo jiné dokázáno tím, že jedno z prvních zastupitelství OOP bylo otevřeno v Bukurešti [...]“. *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records*, 6. 11. 1975.

¹⁶⁷ Farouk Kaddoumi je jedním ze zakládajících členů hnutí *Fatah*. Od roku 1973 vedl politické oddělení OOP v libanonském Bejrútu. V 90. letech odsoudil Dohody z Osla jako zradu principů OOP a odmítl se podílet na činnosti Palestinské autonomie. Po smrti Jásira Arafata se Kaddoumi stal vrchním představitelem *Fatahu*. *Leaders Filing Arafat Vacuum*, *Los Angeles Times*, 12. 11. 2004. Dostupné z: < <http://articles.latimes.com/2004/nov/12/world/fg-arafat12/2> > [cit. 19. 10. 2015].

¹⁶⁸ *Question of Palestine ...*, 3. 11. 1973.

¹⁶⁹ Tamtéž.

politiky, jejímž cílem bylo zlepšení vztahů s novými africkými státy především na základě poskytnutí rozvojové pomoci. Tato pomoc zahrnovala například „rozvoj infrastruktury a zemědělství, financování studijních pobytů a vzdělávání personálu. Na oplátku pak africké země mimo jiné podporovaly Izrael v OSN“.¹⁷⁰ Jak již bylo řečeno výše, k zhoršení těchto vztahů došlo po šestidenní válce. Definitivně vzaly za své dobré vztahy mezi Izraelem a většinou afrických zemí v říjnu 1973.

O nepříliš silném postavení Izraele mezi africko-asijskými státy zároveň dobře vypovídá i absence Izraele ve skupině *asijských a pacifických států*.¹⁷¹ Zařazení Izraele do příslušné skupiny znemožnily arabské státy. Díky tomu nemohl být Izrael po 40 let členem Rady bezpečnosti a jiných klíčových orgánů OSN.¹⁷² K nápravě došlo až roku 2000, kdy byl Izrael zařazen do skupiny *západoevropských a spřízněných států*.¹⁷³ Tedy do skupiny států mimo své regionální umístění.

KONFERENCE V LIMĚ A KAMPALE

Z analýzy událostí vedoucích k přijetí rezoluce 3379 považují za klíčový okamžik udělení pozorovacího statusu při OSN Organizaci pro osvobození Palestiny, a to rezolucí 3237 v listopadu 1974. Přijetím této rezoluce byla OOP začleněna do struktury OSN a získala tím svým způsobem mezinárodní uznání.¹⁷⁴ Nakolik důležitá byla rezoluce 3237 pro události z listopadu 1975 lze pochopit z častého odkazování se na tento dokument členy protiizraelského bloku.¹⁷⁵ K podpoře této rezoluce se záhy přihlásili i účastníci tři mezinárodních konferencí pořádaných v roce 1975 členy

¹⁷⁰ AYEE, J. c. d., s. 227. O izraelském angažmá v Africe více viz MEIER, G., c. d., s. 263–290.

¹⁷¹ Členské země OSN jsou rozděleny do pěti skupin podle geopolitických regionů, jedná se o: africkou, asijsko-tichomořskou, východoevropskou a latinskoamerickou a karibskou skupinu. Posledním regionálním uskupením je pak skupina západoevropských a ostatních států. <http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml> [cit. 30. 10. 2015].

¹⁷² *Israel & WEOP*, dostupné z: <<http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource/UN/weog.html>> [cit. 18. 1. 2016].

¹⁷³ <http://www.un.org/depts/DGACM/RegionalGroups.shtml> [cit. 30. 10. 2015].

¹⁷⁴ Ačkoliv s ní například Izrael nebo USA odmítaly jednat kvůli jejím teroristickým aktivitám. GILBERT, M., c. d., s. 459.

¹⁷⁵ Například z projevu jordánského vyslance při OSN, Al Sharifa Abdul Hamid Sharafa: „Tato rezoluce [rezoluce č. 3236, pozn., autora] zosobňuje zásadní změnu pohledu mezinárodní komunity na palestinskou otázku [...]“. *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records, 4. 11. 1975*. Dále například z projevu vyslance Egypta Abdela Meguidida: „Historická rezoluce přijatá Valným shromážděním 22. listopadu 1974 korunovala vytrvalý boj vedený OOP na boj vedený jménem a v zájmu všech Palestinců.“ Tamtéž. Indonéský vyslanec Mohamed Idris pak o zmíněné rezoluci prohlásil: „Valné shromáždění učinilo minulý rok historické rozhodnutí přijetím rezoluce 3236, která plně uznala základní a nepopíratelná práva Palestinců na sebeurčení, národní nezávislost a samostatnost.“ [...] *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975.

protiizraelského hnutí. Jednalo se o: Konferenci Organizace Africké jednoty (OAJ),¹⁷⁶ konané v hlavním městě Ugandy Kampale (dále též Kampala, 1975), a pátou konferenci ministrů zahraničí členských států Hnutí nezúčastněných,¹⁷⁷ konané v Limě (dále též Lima, 1975). Kromě těchto dvou mezinárodních setkání se o uznání OOP v rámci OSN pozitivně vyjádřili i účastníci šesté Konference ministrů zahraničních věcí, arabských zemí konané v Džiddě (dále též Džidda, 1975).¹⁷⁸ Vzhledem k tomu, jaké státy se konference v Džiddě zúčastnily, ale nepovažují tamější podporu OOP za nijak překvapivou. Důležité jsou přitom nejenom závěry zmíněných konferencí,¹⁷⁹ ale i to, že byly během jednání v listopadu 1975 zmiňovány téměř tak často jako samotné začlenění OOP do OSN.¹⁸⁰ Podle mnohých zástupců protiizraelského bloku bylo z výsledků těchto konferencí jasně patrné, že situace ve světě se měnila v neprospěch Izraele.¹⁸¹

¹⁷⁶ Organizace afrických zemí byla založena v roce 1963 na konferenci afrických států v Addis Abebě. Od svého vzniku se vymezovala vůči kolonialismu a požadovala například, aby její členské státy přerušily, diplomatické styky s Portugalskem a Jihoafrickou republikou. *Internal Organization, Vol. 17*, s. 989–991. O vztazích Izraele s africkými státy více viz předchozí podkapitola. AVINERI, Šlomo, *Zrození moderního sionismu*, Praha, 2001.

¹⁷⁷ Hnutí nezúčastněných bylo formálně ustanoveno v Bělehradě v roce 1961. Během studené války se jednalo o uskupení států stojících mimo oba znesvářené bloky. Mezi významné členy hnutí patřili například: indický premiér Nehru, indonéský prezident Sukarno, jugoslávský prezident Josip Broz Tito či egyptský prezident Násir. Proti-izraelský postoj této organizace není proto ničím překvapivým. K Hnutí nezúčastněných více viz BOTT, Sandra, HANHIMÁKI, Jussi, SCHAUFELBUEHL, Marco (eds.), *Neutrality and Neutralism in the Global Cold War: The Non-aligned Movement in the East-West Conflict*, Londýn, 2015.

¹⁷⁸ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975.

¹⁷⁹ O sionismu a OOP se lze v závěrečném usnesení konference v Limě dočíst toto: „Konference odsoudila sionismus jako hrozbu světovému míru a bezpečnosti a vyzývá všechny země, aby čelily této rasistické a imperialistické ideologii. [...] Účastníci konference vítají rozhodnutí přijmout OOP jako plnoprávného člena Hnutí nezúčastněných, což jen potvrzuje pevnou podporu členských zemí heroickému boji těchto lidí za jejich nepopíratelná národní práva,“ citováno podle *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records*, 7. 11. 1975.

¹⁸⁰ Například: „Vzájemná podpora mezi Palestinci a ostatními Araby, stejně jako mezi zbytkem třetího světa, je dalším posílením boje proti imperialismu a hegemonii. Série významných mezinárodních konferencí [Džidda, 1975, Kampala, 1975 a Lima, 1975, pozn. autora] znamenala další podporu palestinského a arabského boje.“ Citováno z proslovu vyslance ČLDR, Lai Ya-liho, *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975. Podle proslovu, který pronesl zástupce Guinei: Podpora, které se [OOP, pozn. autora] dostalo od Konference Hnutí nezúčastněných, Islámské konference, Organizace africké jednoty, socialistických zemí a všech států, které milují mír a pokrok, je jasným důkazem toho, že byla uznána za zákonného zástupce palestinského lidu. *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975. Vyslanec NDR se pak k tématu vyjádřil slovy: „Narůstající podpora palestinských Arabů a celé OOP je patrná i z rezolucí přijatých na šesté Konferenci ministrů zahraničí islámských zemí, konané v červenci 1975 v Džiddě, Setkání hlav států zemí Organizace africké jednoty, konané v srpnu 1975 v Kampale a na Konferenci ministrů zahraničních věcí členských států Hnutí nezúčastněných, konané v srpnu 1975 v Limě. Zvláštní pozornost by pak měla být věnována přijetí OOP do Hnutí nezúčastněných.“ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975.

¹⁸¹ Například zástupce Kuby Ricard Alarcon řekl: „Rozhodnutí přijaté téměř před 30 lety zcela ignorovalo přání palestinských Arabů, což znamenalo, že v této organizaci [OSN, pozn. autora] zvítězily rasistické, koloniální a imperialistické zájmy. Časy se mění. Svět dnes není stejný jako v roce 1947, stejná není ani tato organizace. Dnes odpovídá na trvale vzrůstající snahu národů na mír, spravedlnost a samostatnost.“ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975. Zástupce NDR uvedl: „Tel Aviv musí pochopit, že rozložení sil ve světě se změnilo a agresor nemůže počítat s úspěchem,“ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975.

SIONISMUS A BOJ PROTI NĚMU

Zástupci arabských zemí, jako například velvyslanec Saúdské Arábie Jamil Murad Baroody nebo zástupce Kataru Jasim Jamal, během diskuse o palestinské otázce často zdůrazňovali rozdíl mezi Židy a sionisty.¹⁸² To jim umožňovalo profilovat se ne jako antisemité, ale jako antisionisté. Stejně si ostatně počínali i vrcholní představitelé OOP jako Jásir Arafat či Farouk Kadoumi.¹⁸³ Co se podle arabských představitelů skrývalo za bojem proti sionismu a jaký byl jeho cíl? Co pro ně znamenal samotný pojem sionismus a jaká byla jeho případná definice?

Termín sionismus byl poprvé použit vídeňským Židem Nathanem Birnbauem v roce 1890. Mužem, který myšlenku sionismu zpopularizoval, byl ovšem až Theodor Herzl svým dílem *Židovský stát*.¹⁸⁴ Ten vycházel z přesvědčení, že antisemitismus je trvalým společenským jevem,¹⁸⁵ a proto si ti Židé, kteří se nechtějí asimilovat, musejí založit vlastní stát.¹⁸⁶ V roce 1897 se na Herzlův popud v Basileji konal první sionistický kongres, na němž byla následně založena Sionistická organizace (od roku 1960 Světová sionistická organizace) a přijat tzv. *Basilejský program*, podle něhož

¹⁸² Zástupce Saúdské Arábie J. M. Baroody hovořil o rozdílech mezi Židy a sionisty, když Valnému shromáždění sděloval svoji verzi dějin sionismu: „Bylo zde mnoho Židů a nemluvím o našich semitských Židech, ale o evropských Židech, kteří mi osobně řekli, že nejsou sionisté.“ Dále během projevu pronesl: „Neměl bych říkat ‚Židé‘, měl bych říkat ‚sionisté‘. Protože naši Židé nikdy netoužili po pozemském, ale po spirituálním sionismu. ‚Vzhlížím k Siónu‘ [...] je analogií pro: tam, kde Bůh dlí na nebesích.“ *Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records, 3. 11. 1975, druhá část*. Podle názoru J. Jamala: „Neexistuje žádné historické spojení mezi starými Hebrejci a různými etnickými židovskými skupinami žijícími po celém světě. Náboženské přesvědčení nečiní z Židů národ.“ A dále: „Nesionističtí Židé připouštějí, že pouto mezi nimi je čistě náboženské, ne nacionální, jak tvrdí sionisté.“ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

¹⁸³ Ve svém projevu z 3. listopadu 1975 F. Kadoumi například prohlásil: „Sionisté jsou ti poslední, kdo by měli vznášet téma antisemitismu, protože podstata sionismu je pouze jinou tvář antisemitismu. [...]. Antisemitismus a sionismus jsou dvě těla s jednou povahou. Je to povaha rozdělení a diskriminace [...].“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975. Podle základní listiny OOP se „tvrzení o historických či duchovních poutech mezi Židy a Palestinou nezakládají na historických skutečnostech“. *The Palestine National Charter*, 1968, dostupné z <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsource Peace/PLO_Covenant.html> [cit. 20. 11. 2015].

¹⁸⁴ K Herzlovu dílu více viz ZOUPĽNA, Jan, *Theodor Herzl a stát Židů*, in: *Historický obzor*, ročník 15, č. 1/2, s. 14.

¹⁸⁵ Theodor Herzl byl dopisovatelem *Neue Freie Presse* v době tzv. Dreyfusovy aféry. Vykonstruované obvinění ze špionáže francouzského důstojníka židovského původu je asi nejznámějším příkladem antisemitismu na přelomu 19. a 20. století. Antisemitismus byl ovšem v Evropě v tomto období velmi rozšířený, hlavně v důsledku židovské imigrace z carského Ruska, ale i z jiných důvodů. Podrobněji viz ARENTOVÁ, Hannah, *Původ totalitarismu, I–III*, Praha, 2013, s. 61–114. K Dreyfusově aféře více viz WHYTE, George, *The Dreyfuss Affair, A Chronological History*, New York, 2008. K antisemitismu v 19. století více viz RUBINSTEIN, Hilary, CON-SHERBOK, Dan, EDELHEIRT, Abraham, RUBINSTEIN, William, *Jews in the Modern World. A History Since 1750*, Londýn, 2002. K židovské emigraci z carského Ruska po roce 1881 více viz BÁRTOVÁ, Eva, *Židovská emigrace z Ruska 1881–1953, srovnání carského a stalinského období*, Diplomová práce, Brno 2010.

¹⁸⁶ KRUPP, Michael, *Sionismus a stát Izrael, Historický nástin*, Praha, 1999, s. 41.

„sionismus usiluje o zřízení veřejnoprávní domoviny židovského národa v Palestině“.¹⁸⁷ Tohoto cíle bylo úspěšně dosaženo v květnu 1948, kdy byl založen stát Izrael. Po vzniku židovského státu se cílem politického sionismus stal rozvoj a ochrana Izraele.¹⁸⁸

Arabská interpretace sionismu se od té izraelské ale zásadně liší. Stejně jako sionisté i oni oprávněně spojují soudobý sionismus s Izraelem. Podle jejich definice je ovšem toto hnutí pouze jinou formou západního kolonialismu, násilně importovanou na Blízký východ.¹⁸⁹ Tato definice uznává evropský původ sionismu, zároveň jej ale také spojuje s evropským útlakem. Boj proti sionismu se tím stává pouze pokračováním arabského boje proti západním agresorům.¹⁹⁰

Propojení sionismu s evropským kolonialismem mají dokazovat především dvě události. První z nich byla tzv. Balfourova deklaráce z listopadu 1917, dokument, jímž britská vláda podpořila vznik židovské domoviny v Palestině.¹⁹¹ Tou druhou pak židovská imigrace do Palestiny po skončení druhé světové války.¹⁹² Obě události jsou přitom podle arabských představitelů dílem silné sionistické lobby v západní Evropě a ve Spojených státech amerických.¹⁹³

Izraelští Židé se touto interpretací stávají pouze dalšími cizinci snažícími podmanit si arabský svět, lidmi, jejichž stát byl uměle vytvořen cizí mocností, vetřelci,

¹⁸⁷ http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Zionism/First_Cong_&_Basel_Program.html [cit. 11. 1. 2016].

¹⁸⁸ Vyjma politického sionismu ovšem existují i další směry jako například náboženský či teritoriální sionismus. Více viz <https://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/Zionism/zionism.html> [cit. 11. 1. 2016]. K dějinám sionismu pak více viz AVINER, Šlomo, *Zrození moderního sionismu*, Praha, 2001. KRUPP, M., c. d., z kritičtějších prací pak například LIENTHAL, Alfred, *Sionismus*, Praha, 1988.

¹⁸⁹ Zástupce Kataru J. Jamal například tvrdil: „Sionistický osidlovací kolonialismus, pod kterým trpí Palestinci, je vůbec jedním z nejhorších druhů kolonialismu.“ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

¹⁹⁰ Tento boj údajně trvá už od dob křížových výprav. A stejně jako nakonec neuspěli křížáci, nemohou uspět ani evropští kolonialisté či sionisté. Paradoxní je, že podle této teorie by začátek křížových výprav zároveň znamenal začátek dějin Blízkého východu. Stranou tak úmyslně zůstávají okolnosti, za kterých do regionu přišli sami Arabové. K paralele mezi sionisty a křížáky například J. M. Baroody řekl: „Myslí si [sionisté, pozn. autora], že mohou znovu a znovu protahovat tuto situaci, až do doby, kdy ji budou moci zvládnout. Nikdy ji nezvládnou. Zkoušelo to pět vln křížáků v rozmezí 200 až 250 let. Selhali. Stejně jako selhali i ostatní dobyvatelé“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

¹⁹¹ K Balfourově deklaraci řekl zástupce OOP F. Kadoumí toto: „Druhý listopad 1917 je pro nás jedním z nejsmutnějších dnů naší historie. Toho dne totiž byla vytvořena historická nesvatá aliance [...] mezi sionismem a imperialismem.“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975. Text deklaráce dostupný z: <http://www.jewishvirtuallibrary.org/jsourc/History/balfour.html> [cit. 30.10.2015].

¹⁹² *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

¹⁹³ K roli, kterou hrála sionistická lobby při vytvoření židovského státu, řekl zástupce Saúdské Arábie J. M. Baroody toto: „Mají snad Evropané právo vzít zemi, která jim nepatří [...]? Vy, Britové a Američané, se chováte jako zmocněnci Boha všemohoucího, ale tančíte na povel sionistů a pomáháte jim proti Palestincům [...]“ GA, 3. 11. 1975. K tématu se vyjádřil i dalšího zástupce OOP Basl Aqla: „Tehdy [v roce 1947, pozn. autora] začali sionisté uskutečňovat další část svého plánu. Pomocí zákulisní manipulace USA a navzdory absenci většiny zemí třetího světa, doporučilo Valné shromáždění OSN rozdělení Palestiny, přidělující tak sionistům 56 % území naší domoviny.“ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

kteře je nutno zahnat do moře, stejně jako byli ve středověku vyhnáni křiřáci.¹⁹⁴ Ztotořnění politického sionismu s izraelskou politikou navíc znamená, že každý představitel Izraele, ba co víc, každý loajální izraelský občan, je sionistou, ergo je tedy zároveň nepřitelem. A pouze těm Židům, kteří odmítnou představu židovského národa a spokojí se s tolerancí Židů jako náboženské skupiny, by bylo povoleno zůstat v Palestině.¹⁹⁵

Deklarovaný arabský boj proti sionismu, židovskému kolonialismu atd. tedy ve skutečnosti znamená boj proti židovskému státu. Jeho cílem pak nebylo nic jiného než úplná likvidace Izraele.¹⁹⁶ Proto tento boj nemůže být protižidovský pouze za předpokladu, že by se Izraelci byli ochotni vzdát nároku na vlastní stát a žít jako tolerovaná náboženská menšina v arabském státě Palestina.¹⁹⁷

V roce 1975 v OSN v podstatě existovaly pouze čtyři skupiny států, u nichž můžeme tvrdit, že měly vlastní zkušenost se sionismem. Byly to evropské země včetně SSSR, dále USA, některé arabské státy a samozřejmě Izrael. Není přitom podstatné, že jejich definice sionismu si navzájem více či méně protiřečí. O definici sionismu se ostatně vedou spory v samotném Izraeli.¹⁹⁸ Důležité je, že v boji proti sionismu se angažovalo velké množství zemí, které s ním neměly vlastní přímou zkušenost. Jejich představa o tom, proti čemu bojují, tedy musela být nutně někým zprostředkována.

V rámci protiizraelského bloku se lze setkat s dvěma základními interpretacemi boje proti sionismu. Ta první vychází z arabského pojetí a srovnává boj proti sionismu s bojem proti kolonialismu. Druhá se pak snaží sloučit boj proti sionismu s marxismem-leninismem a je součástí boje proti imperialismu. První skupinu můžeme většinou ztotořnit se zeměmi třetího světa, druhou pak se zeměmi východního bloku a dalšími socialistickými státy. V tomto případě je zajímavé, že ačkoliv měl SSSR stejně jako

¹⁹⁴ Umírněně řečeno Baroodym: „Probuďte se sionisté! Nechci vidět den zúčtování, kdy budou vaše děti, ženy a vaši milovaní bezděčně trpět. Zavírate své oči před tím, co může přijít, a když ne v blízké budoucnosti, tak v dohledné době. Nemáte žádnou naději na přežití, pokud se nedohodnete s ostatními obyvateli této oblasti.“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

¹⁹⁵ F. Kadoumi k tomu řekl: „Usilujeme [OOP, pozn. autora] tedy o osvobození židovských jedinců, jejichž utrpení sionismus neustále využívá pro ospravedlnění [...] vlastních plánů.“ Tím odkazoval na Jásira Arafata, který tvrdil že: „Pokud chtějí přijít mezi nás, vytvoříme společný stát. Uvítáme je. Ale oni si nás chtějí podmanit.“ GA, 3. 11. 1975 a *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

¹⁹⁶ Před celým Valným shromážděním to ostatně Kadoumi potvrdil těmito slovy: „Upřímně a nepokrytě před vámi deklarujeme věrnost našemu cíli, vytvoření národní nezávislé autority na podporu vzniku sekulárního demokratického státu na území Palestiny. [V originále: a secular democratic State in all of Palestine(!), pozn. autora].“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

¹⁹⁷ K tomu Kadoumi řekl „[...] Státu na území Palestiny, kde všichni (my) muslimové, křesťané a Židé můžeme společně přebývat [...]“. Tamtéž.

¹⁹⁸ KRUPP, M., c. d., s. 14–15.

jeho satelity se sionismem vlastní zkušenost, z projevů zástupců této skupiny je jasně patrné nahrazení faktů ideologií.¹⁹⁹ U zemí třetího světa naopak většinou můžeme hovořit o přejímání arabského pohledu.²⁰⁰ Stejně jako v případě definování protiizraelského bloku přitom nelze ani v tomto případě obě skupiny vždy jednoznačně vymezit.

Arabská interpretace o boji s novodobými křižáky těžko mohla být úspěšná mimo arabský svět, byť určitě byla významným faktorem například při formování postoje afrických muslimských států.²⁰¹ Zároveň takto velká skupina nemohla být vytvořena pouze díky ropné diplomacii.²⁰² V získání podpory zemí třetího světa se mi tedy jako klíčové jeví ztotožnění sionismu s kolonialismem a apartheidem.²⁰³

Na rozdíl od sionismu si pod pojmem kolonialismus občané zemí třetího světa dovedli představit něco konkrétního. A jakkoliv může být z faktického hlediska mylná představa Izraele silou se zmocňujícího arabských území,²⁰⁴ jako propaganda to velmi dobře fungovalo. Stejně snadné, jako bylo konkretizovat si pojem kolonialismus, pak bylo i konkretizování termínu rasismus. V tomto ohledu navíc Izraeli silně uškodily i jeho vazby na neoblíbenou Jihoafrickou republiku.

Stejně důležité jako otázka, co pro arabské představitele znamenal boj proti sionismu, je i ptát se, proč k boji proti sionismu došlo právě na půdě OSN? Vždyť v projevech členů protiizraelského bloku přeci opakovaně zaznívalo, že Izrael tuto organizaci nerespektuje a odmítá se řídit jejími nařízeními.²⁰⁵ Často též zaznívala i kritika Spojených států amerických jakožto patrona Izraele. A jakkoliv jsou tyto výroky značným zjednodušením ne vždy bezkonfliktních americko-izraelských vztahů,

¹⁹⁹ To je patrné například z projevu vyslance Německé demokratické republiky Petra Florina „Pro NDR je boj palestinských Arabů důležitou součástí její protimperialistické soudržnosti.“ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975. Ke vztahům mezi Východním blokem a Izraelem pak více viz podkapitola: Formování protiizraelského bloku.

²⁰⁰ Patrné je to například v projevu zástupce Guiney pana Cisse: „[...] jak potvrdilo výmluvné prohlášení, moudrého zástupce Saúdské Arábie, pana Barodyho, sionistický stát Izrael nebyl zrozen za normálních okolností. Nýbrž se jedná o plod agrese, který přežívá jen díky uchylování se k další agresi. To vše pouze díky jeho [sionismu, pozn. autora] alianci s imperialismem, jehož je poslušným služebníkem [...].“ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁰¹ WITTSTOCK, A., c. d., s. 234.

²⁰² Dobrým příkladem této diplomacie je již zmiňované ropné embargo z roku 1973 či příslib snížení cen ropy pro vybrané africké státy, pokud přeruší diplomatické styky s Izraelem.

²⁰³ WITTSTOCK, A., c. d., s. 229.

²⁰⁴ Na půdě OSN byl tento názor například vysloven vyslancem Běloruské socialistické republiky Gurinovičem, který neváhal Izrael přirovnat k Třetí říši: „Představitelé Izraele si libují v prohlášení, že cokoli Izrael dělá, dělá proto, aby ochránil své hranice. To ale přeci není žádný nový argument, stejný používali všichni ostatní agresori včetně Hitlerových fašistů.“ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

²⁰⁵ *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975.

je pravdou, že Američané dlouhodobě odmítali podpořit jednostranné protiizraelské rezoluce. Význam americké podpory byl pak o to větší, že jako stálý člen Rady bezpečnosti mohly zabránit přijetí těchto rezolucí právem veta.²⁰⁶

Do roku 1975 vedly arabské státy s Izraelem pět velkých ozbrojených konfliktů. A přinejmenším tři z nich skončily arabskou porážkou. Osobně se domnívám, že i navzdory četným prohlášením o arabském vítězství,²⁰⁷ můžeme i jomkipurskou válku nakonec počítat za vítězství Izraele. A to i přesto, že průběh války znamenal konec představám o izraelské neporazitelnosti. Po více jak čtvrt století bojů byla i na arabské straně patrná jistá únava, pokusy o vedení boje jinými prostředky a v některých případech i snaha o postupné narovnání vztahů s Izraelem.²⁰⁸

Druhým významným faktorem je transformace arabsko-izraelského konfliktu v konflikt izraelsko-palestinský. Organizace pro osvobození Palestiny se sice stala lídrem protiizraelského boje, vzhledem k povaze této organizace ovšem těžko mohla pomýšlet na vedení přímého ozbrojeného střetnutí s izraelskou armádou. Navzdory verbální podpoře palestinského hnutí navíc neměla OOP zaručenou hmatatelnou pomoc arabských států. Svoji roli v tom mimo jiné hrála i neblahá zkušenost s působením této organizace v Jordánsku a Libanonu.²⁰⁹ Proto se proti-izraelská agitace v mezinárodních organizacích definitivně stala, jedním z prostředků arabského boje s Izraelem.

²⁰⁶ Přehled vetovaných rezolucí Rady bezpečnosti dostupný z: <<http://research.un.org/en/docs/sc/quick>> [cit. 3. 11. 2015].

²⁰⁷ Například zástupce republiky Dahomey (dnes Benin) Adjibade se domníval, že v říjnu 1973 Arabové zvítězili, soudě podle prohlášení: „Prezident El-Sadat nám ukázal, že velké arabské vítězství z října roku 1973 [...]“. *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975. Tento názor přitom nebyl ojedinělý, protože například zástupce ČLR Hua Huang o den později řekl: „Vítězství dosažené v říjnové válce a použití ropné zbraně představuje úžasný příklad triumfu arabského a palestinského lidu [...]“. *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975.

²⁰⁸ O postupném narovnávání vztahů můžeme hovořit zvláště v případě Egypta a Jordánska. V roce 1975 například prezident A. Sadat uzavřel s Izraelem prozatímní dohodu o Sinaji, obsahující mimo jiné i klauzuli o částečném stažení obou armád a vytvoření nárazníkového pásma pod kontrolou OSN. Více viz GILBERT, M., c. d., s. 458–459. Jordánsko pak po zkušenostech z šestidenní války odmítlo v říjnu 1973 na Izrael zaútočit.

²⁰⁹ Více viz SALIBI, Kamal, *The Modern History of Jordan*, New York, 1998, s. 244, TESSLER, M, c. d., s. 489–499.

PROJEDNÁVÁNÍ PALESTINSKÉ OTÁZKY V LISTOPADU 1975

Takřka rok poté, co byl Organizaci pro osvobození Palestiny udělen pozorovací status v rámci OSN, započalo listopadové projednávání palestinské otázky. Celé několikadenní jednání bylo tímto výročím asi nepřekvapivě silně poznamenáno. Poměrně záhy se ovšem setkání Valného shromáždění proměnilo ve finální akt boje proti sionismu probíhajícího na různých mezinárodních konferencích po celý rok.²¹⁰

Jednání otevřel svým proslovem zástupce OOP Farouk Kadoumi, což bylo logické vzhledem k tomu, že OOP byla považována za jediného legitimního zástupce Palestinců. Na druhou stranu tím byl dopředu stanoven formát jednání, kdy OOP, potažmo arabské státy, vystupovaly jako žalobce a Izrael jako viník. Ačkoliv zástupce Izraele, Chaim Herzog, vystoupil vzápětí po Kadoumim, byl jeho projev již posuzován vzhledem k předchozímu vystoupení a Herzog byl tak od samého počátku jednání v defenzívě.

Není proto asi ničím překvapivým, že se ústředním tématem zpočátku zdála být izraelská neochota akceptovat loňské rozhodnutí OSN přijmout OOP jako jediného zákonného zástupce Palestinců²¹¹ a pokračování arabsko-izraelského konfliktu.²¹² Opakovaně byl proto během jednání vznášen požadavek na přizvání OOP k Ženevským jednáním²¹³ a zároveň kritizován Izrael za nedodržování rezolucí číslo 242 a 338.²¹⁴ Kromě výše uvedených požadavků přišel zástupce OOP F. Kadoumi hned první den jednání ještě s jiným, mnohem radikálnějším návrhem. Navrhl přijetí rezoluce „která by uvalila na Izrael sankce a zvažila členství Izraele ve Společnosti národů“.²¹⁵ Zároveň s tím měl být vytvořen výbor „pro boj se sionismem a ukončování jeho zločinných aktivit srovnatelných s fašismem a nacismem“.²¹⁶ Ačkoliv byly během jednání častěji probírány první dvě zmíněné otázky, tedy přizvání OOP do Ženevy a nedodržování zmíněných rezolucí, stal se tento radikální návrh taktéž předmětem listopadového

²¹⁰ Poprvé byl sionismus přirovnán k rasismu na konferenci OSN v Mexiko City, konané u příležitosti Mezinárodního roku žen od 19. června do 2. července 1975. Následně byl sionismus odsouzen i na dalších mezinárodních konferencích více viz podkapitola této práce Lima a Kampala.

²¹¹ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975 a další.

²¹² Kromě standardní kritiky izraelské přítomnosti na tzv. palestinských územích byl například Izrael obviněn z rozpoutání konfliktu v Libanonu. ... *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²¹³ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975 a další.

²¹⁴ *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975 a další.

²¹⁵ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²¹⁶ Tamtéž.

jednání Valného shromáždění OSN. Ostatně přijetí rezoluce číslo 3375 není ničím jiným než částečným schválením tohoto požadavku.

Předchozí část této práce byla věnována vymezení proti-izraelské skupiny v OSN a analýze toho, co pro tyto státy vlastně boj proti sionismu znamenal. Zmíněno bylo i přejímání arabského pohledu na arabsko-izraelský konflikt dalšími státy. O úspěchu této propagandy, stejně jako o k Izraeli nepřívětivé atmosféře v OSN, svědčí mimo jiné to, že první alespoň částečná obhajoba židovského státu byla ve Valném shromáždění pronesena až čtvrtý den projednávání Palestinské otázky. Učinil tak zástupce Finska Aarno Karhilo, když prohlásil, že „usuzujeme [finská vláda, pozn. autora], že Izrael by se měl stáhnout ze všech arabských území okupovaných od roku 1967. Moje delegace ale zároveň zdůrazňuje právo všech států v této oblasti, a to včetně Izraele, žít v míru a bezpečí [...]“.²¹⁷ Ačkoliv finské stanovisko nebylo k Izraeli zdaleka nekritické, bojovala tímto finská delegace i proti přílišnému poškození Izraele. Tento postoj ostatně nebyl mezi západními státy ničím neobvyklým. Již jsem zmiňoval, že po šestidenní válce byla vzrůstající kritika Izraele v těchto zemích poměrně častá. Zároveň je ale jasně patrný rozdíl v přístupu těchto zemí a zemí protiizraelského bloku. Zatímco jedni kritizují Izrael a snaží se docílit kompromisního vyřešení konfliktu, pro druhé je tato kritika jen prostředkem ke konečné likvidaci židovského státu.

UGANDA: „SIONISMUS JE RAKOVINA“

Většina projevů pronesených během listopadového projednávání palestinské otázky byla přednesena zástupci takzvaného protiizraelského bloku. Atmosféra jednání byla k Izraeli velmi nepřátelská a zastánci židovského státu byli viditelně v menšině. I v takovémto prostředí se ovšem našly projevy, které svou radikálností výrazně vyčnívaly. Ten nejradikálnější z nich asi pronesl zástupce Ugandy Yunus Kinene, který Valné shromáždění přímo vyzval k likvidaci Izraele a jeho nahrazení „demokratickým státem Palestina“.²¹⁸ Zástupce Ugandy v OSN Yunus Kinene stejně jako jeho prezident přistupoval k palestinské otázce jako k ukázkovému příkladu kolonialismu, neváhal dokonce přirovnat Palestince k „otrokům ve vlastní zemi“.²¹⁹ Sionisty pak považoval za extrémisty nadále pokračující v arabsko-izraelském konfliktu namísto toho, aby přijali

²¹⁷ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

²¹⁸ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²¹⁹ Tamtéž.

kompromisní řešení navržené Jásirem Arafatem.²²⁰ Vyslanec Ugandy se dokonce nezdráhal Valného shromáždění otázat, „kdo by mohl mír milovat víc než Jásir Arafat?“²²¹

Následně Kinene obvinil sionisty a jejich podporovatele z řad „tak zvaných liberálních demokracií“²²² z odmítání mírového řešení. Tímto řešením mělo být Arafatem navrhované vytvoření státu Palestina. Údajně proto Uganda podpořila práva Palestinců a „ve světle Arafatova návrhu volala po zániku Izraele a jeho nahrazení skutečně demokratickým státem Palestina, ve kterém by muslimové, křesťané i Židé mohli žít v míru a bratrství [...]“²²³

Kineho proslov vzápětí pokračoval vymezením se proti případným obviněním z antisemitismu: „Uganda nevolá po eliminaci Židů jako národa, protože ne všichni Židé jsou sionisté. Ovšem sionismus je rakovina, která musí být zničena, než se rozšíří natolik, že ji už nebude možné zastavit.“²²⁴

Na závěr svého projevu ugandský vyslanec ještě napadl Izrael kvůli jeho dobrým vztahům s Jihoafrickou republikou. Vyzval proto Valné shromáždění, aby se postavilo proti tomuto „nešťastnému spojení“ mezi „sionisty na severu a rasistickým režimem v Jižní Africe“.²²⁵ A stejně jako někteří řečníci před ním varoval sionisty, ale i jihoafrické rasisty, že „existují určité hranice lidské trpělivosti, [...] a pokud se lidé rozhodnou dané problémy řešit silou, bude to jen kvůli nim“.²²⁶

Na závěr analýzy Kineneho projevu myslím není od věci zmínit se stručně o situaci v jeho vlastní zemi. Ugandského prezidenta Idi Amina zařadil historik Karel Durman, mezi „tři zločince v uniformách“,²²⁷ skupinu afrických diktátorů, do níž kromě Idiho Amnina počítá ještě prezidenta Konga Mobuta Sese Seka²²⁸ a prezidenta středoafriické republiky Jean-Bédela Bokassa²²⁹.²³⁰ Idi Amin nejprve stál v čele

²²⁰ O návrhu na zřízení sekulárního státu na území Palestiny více viz podkapitola této práce sionismus a boj proti němu.

²²¹ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

²²² *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²²³ Tamtéž.

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Tamtéž.

²²⁶ Tamtéž.

²²⁷ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II...*, s. 190.

²²⁸ K osobě Mobuta Sese Seka více viz HASKIN, Jeanne, *The Tragic State of Congo: from Decolonization to Dictatorship*, New York, 2005.

²²⁹ K osobě Jeana Bédela Bokassy více viz TITLEY, Brian, *The Political Odyssey of Emperor Bokassa*, Quebec, 1997.

²³⁰ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II...*, s. 191.

ugandské armády a prezidentem se stal až po úspěšném státním převratu v roce 1971. Ačkoliv byl jeho režim zpočátku v zemi populární, zvrhl se záhy v tvrdou diktaturu opřenou o armádu a tajnou policii. Během jeho vlády bylo vězněno půl milionu lidí, 150 000–300 000 jich bylo zavražděno a mnoho dalších raději ze země uprchlo.²³¹ Tolik k poměrům v zemi, jejíž zástupce neváhal navrhnout likvidaci Izraele a jeho nahrazení „demokratickým státem Palestina“.²³²

Projev ugandského vyslance považují za důležitý hned z několika důvodů. Za prvé kvůli jeho radikálnímu obsahu. Za druhé proto, že i přes tuto radikalitu se jedná o ukázkový příklad kritizování Izraele ze strany zemí třetího světa. Prezident Amin byl ostatně v roce 1975 předsedou OAU²³³ a snaha spojit Izrael s Vorsterovým²³⁴ režimem v Jihoafrické republice se v Kineneho projevu neobjevila náhodou. Zároveň ale také proto, že dokazuje nakolik demokratické a hodné následování byly některé členské země protiizraelského bloku.

KOSTARIKA: „DANTOVSKÁ NOČNÍ MŮRA“

Zcela odlišný pak byl projev zástupce Kostariky Benjamina Nuneze. Člověka, jenž sám sebe představil jako „levicově orientovaného katolického kněze z povolání, ve své zemi občas nazývaného ‚komunistický kněz‘. Muže, který bojoval ze stejného pódia za nezávislost Alžírsko, Indonésie, Nové Guineje [...] a Kypru.“²³⁵ Přesto Benjamin Nunez vystoupil proti OOP a jejímu výkladu izraelsko-palestinského konfliktu.²³⁶

Kostarický kněz byl prvním člověkem,²³⁷ který se během jednání zcela postavil na stranu Izraele. Jeho projev mimo jiné dokazuje, že nelze všechny země třetího světa či členy Hnutí nezúčastněných automaticky počítat k protiizraelskému bloku. Nunezova kritika arabských států zároveň nebyla založena na jím prezentovaných a tedy potencionálně pokroucených faktech, nýbrž pouze na projevech zástupců těchto zemí pronesených dříve během jednání.

²³¹ Tamtéž, s. 190.

²³² *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²³³ DURMAN, K., *Popely ještě žhavé II.*, ... s. 192.

²³⁴ John Vorster byl v letech 1966–1978 premiérem Jihoafrické republiky a čelním představitelem politiky apartheidu, více viz WORDEN, Nigel, *The Making of Modern South Africa: Conquest, Segregation, and Apartheid*, Oxford, 2000, 194 s.

²³⁵ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

²³⁶ „Jsem příliš starý na to, abych odbočil z cesty pravdy. Zároveň se ale cítím dostatečně mlád na to, abych nezůstal potichu, když vidím tuto snahu překrucovat pravdu a obviňovat celou zemi a její občany.“ Tamtéž.

²³⁷ Pokud nepočítáme projev izraelského zástupce Chaima Herzoga z 3. 11. 1975. *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975, první část.

Nunez odcitoval Valnému shromáždění část proslovu zástupce OOP z předešlého dne. Konkrétně tu pasáž, ve které Aql hovořil o osvobození Palestiny: „Podstatou tohoto problému je osvobození geografického území Palestiny, které je nyní zcela pod izraelskou okupací.“²³⁸ A inkriminovaný proslov následně neváhal označit „za urážku inteligence členů tohoto shromáždění.“²³⁹

Zástupce Kostariky zároveň ve svém projevu trefně popsal několik paradoxů palestinské otázky: „Máme před sebou dvě skupiny, z nichž obě hovoří o míru. A člověk se musí divit, jak je možné, že Arabové i Izraelci hovoří o míru. Pokud opravdu touží po míru, proč vedli tolik válek“²⁴⁰ Problémem podle Nunéze je, že pojem mír pro obě strany znamená něco jiného. Takže izraelský mír znamená: „příležitost [pro Izraelce, pozn. autora] budovat pokrokový demokratický stát“,²⁴¹ zatímco mír, „který pro Izrael chtějí arabští extrémisté, [...] je mírem hřbitova“.²⁴²

Druhým paradoxem pak podle Nuneze bylo, že arabští vůdci nejenže otevřeně volali po zničení Izraele, ale zároveň se snažili odsoudit sionismus jako rasismus. Přičemž z rasismu obviňovali nejčastější oběti rasové diskriminace v dějinách. Pro kostarického kněze“ to spíše než realitu připomínalo dantovskou noční můru“.²⁴³

Benjamin Nunez ve svém projevu přiznal, že sloužil v Izraeli jako vyslanec své země a vyznění jeho projevu je zároveň hodně pro-izraelské. Vzhledem k tomu, že se jedná o první pro-izraelský projev přednesený během listopadového projednávání palestinské otázky jiným řečníkem než Chaimem Herzogem, není myslím od věci drobné srovnání argumentů obou řečníků. Chaim Herzog hájil svoji zemi za pomoci Izraelem zpracovaných dat dokazujících zlepšení životní úrovně izraelských Arabů a citováním proslovů arabských představitelů. Přičemž jakkoliv pravdivé mohou jeho argumenty být, byly nepřekvapivě odmítány jako sionistická propaganda. Naproti tomu Nunez reagoval na proslovy arabských představitelů analýzou těchto projevů a prostým pojmenováním toho, po čem volají. Na základě pronesených projevů totiž došel k závěru, že Arabové skutečně usilují o vyřešení palestinského problému. Tímto problémem je pro ně ovšem samotná existence Izraele, ne hranice tohoto státu po roce 1967. Bez významu ostatně myslím není ani to, že proti-izraelské počínání OSN takto

²³⁸ *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975 a *Question of Palestine...*, 6. 1., 1975.

²³⁹ *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975.

²⁴⁰ Tamtéž.

²⁴¹ Tamtéž.

²⁴² Tamtéž.

²⁴³ Tamtéž.

zkritizoval zástupce země třetího světa, dokonce člověk označovaný za komunistu. Co si o vystoupení kostarického kněze mysleli ostatní delegáti, můžeme ovšem usuzovat pouze z výsledného hlasování, protože žádný z nich na Nunezův projev nereagoval.

IZRAELSKÁ POZICE PŘI PROJEDNÁVÁNÍ PALESTINSKÉ OTÁZKY V LISTOPADU 1975

Ze 34 států, které nakonec hlasovaly proti přijetí rezoluce číslo 3379, se do diskuse více zapojily pouze dva z nich. Asi není ničím překvapivým, že se jednalo o zástupce Izraele a Spojených států amerických. Vyslanec Izraele při OSN Chaim Herzog se k palestinské otázce vyjádřil poprvé hned třetího listopadu, vzápětí po proslovu Farouka Kaddoumiho. A svoji řeč ne zahájil ničím menším než kritikou Valného shromáždění.²⁴⁴ Podle Herzoga bylo totiž 30 % veškerého jednání Valného shromáždění věnováno Izraeli: „Malému židovskému státu se třemi miliony obyvatel.“²⁴⁵ „Byl toto snad důvod, proč byla tato světová organizace založena?“ Protože pokud ano, „mělo by jméno této organizace být změněno [...] na Organizace spojených národů pro kritizování a hanobení Izraele“.²⁴⁶

Navzdory opodstatněnosti některých Herzogových názorů²⁴⁷ a i částečně pochopitelné hořkosti, kterou izraelský zástupce k OSN pociťoval, si jen stěží lze představit méně vhodný začátek dalších jednání. Ano, hned první pronesený projev byl útokem na Izrael,²⁴⁸ nicméně Herzogova reakce rozhodně nepatřila k nejdiplomatičtějším. Nelze se proto myslím divit, že několik států následně označilo izraelské chování k (a v) OSN za pohrdavé a arogantní.²⁴⁹ Zvláště pokud mnoho přítomných států nemělo vlastní zkušenost se sionismem a při posuzování palestinské problematiky podléhaly cizímu ideologickému výkladu.²⁵⁰

O něco umírněnější již byl zbytek Herzogova projevu, soustředěný především na OOP a roli této organizace v palestinské otázce. Organizaci uznávanou OSN jako

²⁴⁴ „Nic, než tato debata, nemůže lépe vyjádřit, míru úpadku této organizace. [...] Víím, jak tato debata bude pokračovat. Až příliš dobře víím, že budeme terčem přívalu nesmyslných urážek a nenávisti. A víím, že po této debatě bude následovat zvažování rezoluce, která je prvním mezinárodním antisemitským útokem na mezinárodní židovské společenství od dob hitlerismu.“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁴⁵ Tamtéž.

²⁴⁶ Tamtéž.

²⁴⁷ Zvláště jeho odhadu toho, jak bude probíhat projednávání palestinské otázky v následujících dnech.

²⁴⁸ Jako první přednesl svůj projev zástupce OOP F. Kaddoumi. *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁴⁹ Například: *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁵⁰ Viz podkapitola sionismus a boj proti němu.

„legitimního zástupce palestinského národa“.²⁵¹ Organizaci, jejíž zastupitelé se nijak netají tím, co je jejich cílem.²⁵² Organizaci, „která se během tzv. černého září“²⁵³ pokusila zničit Jordánské království [...] a nyní narušuje a rozděluje Libanonskou republiku“.²⁵⁴ To, že Izrael v roce 1975 neuznával tuto „koalici teroristických skupin“²⁵⁵ jako zástupce Palestinců, ovšem neznamená, že by nepřipouštěl existenci palestinské problematiky.²⁵⁶

Podle Jeruzaléma by palestinská otázka šla vyřešit v rámci mírové smlouvy mezi Izraelem a Jordánskem. Protože to bylo Jordánské království, kdo spolu s Egyptem zabránilo vzniku arabského státu v Palestině,²⁵⁷ a je to Jordánské království, kdo i po ztrátě Západního břehu zabírá největší část historické Palestiny. Stejně tak to bylo Jordánsko, na němž v roce 1967 Izrael získal území na Západním břehu řeky Jordán. V Jordánsku žil největší počet arabských uprchlíků.²⁵⁸ A proto by i palestinská otázka měla být řešena mezi Izraelem a Jordánskem.

Podle Izraele to byla právě OOP, kdo komplikoval narovnání vztahů mezi Jeruzalémem a arabskými státy. Na jedné straně tu totiž byl názor OOP „že Izrael je pro Araby žijící v něm peklem na zemi“,²⁵⁹ a na straně druhé každodenní realita. Následná Herzogem prezentovaná fakta jsou samozřejmě výběrem toho pozitivního z arabsko-izraelského soužití, ale i tak stojí za zvážení. Podle Herzoga jsou totiž Arabové například „členy jeho delegace, důstojníky IDF a izraelské policie. Mezi pacienty izraelských nemocnic patří Arabové z celého Blízkého východu. Arabština je spolu s hebrejštinou oficiálním jazykem a okolo 75 tisíc arabských dělníků každodenně dochází

²⁵¹ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁵² „Nedovolíme žádnému Palestinci ani žádné arabské straně [...] uznat Izrael či se s ním usmířit.“ Citováno z proslovu Jásira Arafata na konferenci arabských států v Bagdádu, podle Chaima Herzoga. Tamtéž.

²⁵³ K černému září více viz SALIBI, K., c. d., s. 244.

²⁵⁴ K dění v Libanonu více viz HARRIS, William, V., *Lebanon: A History, 600-2011*, New York, 2012. *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁵⁵ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁵⁶ Slovy izraelského ministra zahraničí, Yigala Allona: „Izrael si plně uvědomuje existenci tohoto problému [problematiky palestinských Arabů, pozn. autora], a to mnohem více než většina těch, kdo se k němu vyslovují. [...] Příliš dlouho byli palestinství Arabové využíváni coby pěšáci na šachovnici arabské politiky a byli po léta obětmi arabského extremismu.“ Citováno z proslovu, Chaima Herzoga. Tamtéž.

²⁵⁷ „Po 19 let bylo v moci dvou arabských států [Egypta a Jordánska, pozn. autora], členů tohoto shromáždění učinit tak [vytvořit palestinský stát, pozn. autora]. Proč tak neučinily?“ Tamtéž. K tomu je ovšem třeba podotknout, že na konferenci v marockém Rabatu se Jordánsko zřeklo práva zastupovat Palestinu na mezinárodních jednáních, a to ve prospěch Izraelem neuznávané OOP.

²⁵⁸ „Většina území historické Palestiny je dnes součástí Jordánského království. Mnoho palestinských Arabů, 80 % z nich žije v Jordánsku. Naproti tomu jich v Izraeli žije jeden a půl milionu, včetně těch žijících na západním břehu a vlastnicích jordánské pasy.“ *Question of Palestine...*, 3. 11. 1975.

²⁵⁹ Komentář Chaima Herzoga k proslovu F. Kaddoumího. Tamtéž.

do Izraele za prací“.²⁶⁰ Izraelský zástupce zároveň upozorňoval na ekonomický rozvoj na Západním břehu, tak v pásnu Gazy,²⁶¹ možnost svobodného pohybu přes řeku Jordán²⁶² a spoluúčast Arabů na správě obou území.²⁶³

Na jedné straně tu tak podle izraelského vyslance existoval prokazatelný pozitivní růst a ochota se dohodnout s arabskými státy a na straně druhé pouze „pokračování války a utrpení“.²⁶⁴ Členové Valného shromáždění pak mohli sami kvalifikovaně volit „mezi pokračujícím diplomatickým procesem vedoucím k míru a hlasováním pro OOP, volající po zničení Izraele a odmítající jakékoliv vyjednávání či kompromis.“²⁶⁵

Po druhé Chaim Herzog před Valné shromáždění předstoupil o pět dní později, sedmého listopadu a s lítostí oznámil, že jeho pochybnosti o dalším směřování této diskuse se plně potvrdily. „Na místo plodné diskuse [...] jsme byli obětí neodvratného přílivu nenávisti, pomluv a snah přepsat historii [...]“.²⁶⁶

Na rozdíl od Arabů Židé přijali rezoluci Valného shromáždění o rozdělení Palestiny a na základě této rezoluce vytvořili 15. května 1948 svůj samostatný stát. K tomu Herzog dodal, že „tak to bylo [...], a pravda se nemění jen proto, že je někdo unavený z vlastní pravdomluvnosti“.²⁶⁷ Za stejně lživá dále Herzog označil i tvrzení zástupců Jordánska a OOP o vyhnání Palestinců z jejich území. „Palestinští Arabové [...] opustili své domovy podle instrukcí svých vůdců. Bylo jim přislíbeno, že se vrátí spolu s vítěznými arabskými armádami a získají tak podíl na válečné kořisti [...]“.²⁶⁸

²⁶⁰ Dále pak: „Žijeme v každodenním kontaktu s jedním milionem palestinských Arabů. Setkáváme se s nimi, diskutujeme a hovoříme s nimi, sdílíme stejné televizní programy, víme, co cítí a co si myslí. A nesnažím se ani na okamžik tvrdit, že netouží po vyřešení palestinského problému [v originále *Palestine Arab solution*, pozn. autora]. Ale snažím se naznačit [...], že OOP nereprezentuje ani je, ani jejich názory“.²⁶⁰ Tamtéž.

²⁶¹ „HDP na obou územích vzrostl ročně o 18 %, příjem na osobu se za osm let na Západním břehu zvýšil o 80 % a v Gaze o 120 %. A nezaměstnanost poklesla od roku 1967 z 10 % na Západním břehu a z téměř 30 % v pásnu Gazy do letošního června [červen 1975, pozn. autora] na nulu.“ Citováno podle Chaima Herzoga. Tamtéž.

²⁶² „Jsme hrdí na to, že čtyři miliony sto tisíc lidí v letech 1968 až 1975 přešlo oběma směry po otevřených mostech přes řeku Jordán.“ Citováno podle Chaima Herzoga. Tamtéž.

²⁶³ „Pouze 500 úředníků z celkem 16 tisíc v Pásmu Gazy a na Západním břehu jsou Izraelci. Všichni tamní starostové a zastupitelé byli zvoleni ve svobodných a tajných volbách. Troje z novin vycházejících ve Východním Jeruzalémě jsou psány a publikovány arabskými novináři a editory. A to s absolutní svobodou vyjádřit jakýkoliv politický názor včetně radikální kritiky státu Izrael.“ Citováno podle Chaima Herzoga. Tamtéž.

²⁶⁴ Tamtéž.

²⁶⁵ Tamtéž.

²⁶⁶ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁶⁷ Tamtéž.

²⁶⁸ Tamtéž.

Toto tvrzení Herzog mimo jiné dokládal i citací z paměti Haleda al Azma, šestinásobného premiéra Sýrie.²⁶⁹

Izrael opakovaně nabízel kompromisní řešení tohoto sporu, včetně návrhu zaplatit kompenzaci arabským uprchlíkům, byl však opakovaně odmítnut vůdci arabských států.²⁷⁰ Stejně tak Herzog odmítal hovořit o šestidenní válce jako o izraelské agresi.²⁷¹ V červnu roku 1967 bylo Izraeli vyhrožováno zničením, pořádkové síly OSN staženy ze Sinaje a armády arabských států se přesouvaly k izraelským hranicím před očima celého světa. „Izrael byl ponechán sám.“²⁷² Stejně tak nelze o izraelském preventivním úderu hovořit jako o dobovačné válce.²⁷³ Protože za méně než dva týdny od konce války nabídla izraelská vláda stažení svých jednotek ze Sinaje a Golanských výšin výměnou za mírovou smlouvu.²⁷⁴ Arabské státy ovšem izraelský návrh odmítly a svůj postoj k židovskému státu vyjádřily v tzv. Chartúmské deklaraci.²⁷⁵

Co se role Jordánska v šestidenní válce týče, demonstroval Chaim Herzog rozpor mezi tvrzením jordánského vyslance Abdelhamida Sharafa a fakty citováním krále Husajna. Jordánský král připustil, že na Izrael zaútočil navzdory varování izraelského premiéra Léviho Eškola.²⁷⁶ V době, kdy mu bylo varování doručeno, už ovšem jordánské jednotky bojovaly v Jeruzalémě a Jordánsko bombardovalo izraelská letiště. Byli to taktéž Jordánci, kdo obsadili horu Skopus v demilitarizovaném pásmu, velitelství norského generála Odd Bulla, náčelníka bezpečnostních sil OSN. To je důvod, proč Izrael vstoupil do války s Jordánským královstvím a „proč je Západní břeh nyní v izraelských rukou“.²⁷⁷

Abdelhaim Sharaf dokonce popřel existenci Palestinců v Jordánsku, což podle Herzoga dobře ilustrovalo, jak moc je jordánský zástupce spojen s OOP. A to i přes to,

²⁶⁹ „Od roku 1948 požadujeme návrat uprchlíků [uprchlíků (*refugees*), ne Palestinců, pozn. autora] do jejich domovů. Ale byli jsme to my, kdo je povzbudil k odchodu. Pouze pár měsíců uplynulo mezi naší výzvou k odchodu a naším apelem za jejich návrat v OSN,“ citováno podle Chaima Herzoga, *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975. Podstatné je, že Haled al Azm byl premiérem od prosince 1948 do března 1949 a dále pak od prosince 1949 do června 1950.

²⁷⁰ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁷¹ „Válka, do které nás i sebe zavlekli, je příčinou uspořádání z roku 1967. A řeči o izraelské agresi, pronesené zde zástupci mnoha států, jsou úplatné a nepravdivé. Řeči o izraelské agresi jsou opakování pusté lži, která neobstojí ve srovnání s fakty.“ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975. Ke sporu ohledně „izraelské agrese“ více viz první kapitola této práce.

²⁷² *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁷³ Tamtéž.

²⁷⁴ Dohoda se již tehdy ovšem netýkala sjednoceného Jeruzaléma. Tamtéž.

²⁷⁵ Viz první a druhá kapitola této práce.

²⁷⁶ „Pokud nebudete intervenovat, nebudete trpět žádnými důsledky.“ Citováno podle Ch. Herzoga, *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁷⁷ Tamtéž.

že v roce 1974 Jásir Arafat neváhal prohlásit, že: „Jordán je náš, Palestina je naše a my vybudujeme naší národní entitu na celém tomto území, poté co je osvobodíme jak od sionistů, tak od zrádných reakcionářů.“²⁷⁸

Podle Herzoga nemělo cenu odpovídat na všechny útoky, které v debatě zazněly, protože „mnoho delegací má už předem vytvořený názor a nepřejí si být mateni fakty“.²⁷⁹ A další státy by si zase přály zapomenout na proslovy na podporu Izraele, které pronášely před více jak dvaceti lety.²⁸⁰

Ačkoliv během debaty mnohokrát zaznělo, že Palestinská otázka je klíčem k vyřešení blízkovýchodního konfliktu,²⁸¹ Chaim Herzog o tom upřímně pochyboval. Pro vyřešení tohoto konfliktu podle Herzoga ostatně nebyla nejdůležitější ani otázka území získaných v šestidenní válce.²⁸² Jádrem arabsko-izraelského konfliktu byla neochota arabských států uznat Židům právo na existenci Izraele.²⁸³ Odmítání existence Izraele bylo podle Herzoga tím „opravdovým rasismem v oblasti [...]“.²⁸⁴

Mnoho delegací Izrael vyzývalo, aby přizval OOP k ženevským jednáním.²⁸⁵ Jednáním založeným na rezolucích číslo 242 a 338, „uznání Izraele a dosažení kompromisu s ním [...]“.²⁸⁶ Je celkem logické, že se Izrael odmítl zúčastnit mírových jednání s někým, kdo za principy palestinské diplomacie považoval „neuznání [Izraele, pozn. autora], žádný mír s ním, žádné právo na plavbu Suezským kanálem“²⁸⁷ a podle koho bylo „politické urovnání předurčeno k selhání“.²⁸⁸ Stejně jako ve svém vystoupení ze 3. listopadu pak Chaim Herzog trval na tom, že Izrael směřuje k trvalému mírovému uspořádání v oblasti, zatímco OOP se tento proces snaží zmařit. Na závěr ostatním delegacím pouze připomněl, že „každá delegace [...] ponese vážnou zodpovědnost za budoucí vývoj na Blízkém východě“.²⁸⁹

²⁷⁸ Citováno z dopisu Jásira Arafata kongresu jordánských studentů v Bagdádu v roce 1974, dle Ch. Herzoga, *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁷⁹ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁸⁰ Tamtéž.

²⁸¹ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975. *Question of Palestine...*, 5. 11. 1975.

Question of Palestine..., 6. 11. 1975 a další.

²⁸² Přesto Ch. Herzog neopomněl zdůraznit, že obě témata izraelská vláda považuje za velmi důležitá. *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁸³ „Dokud Arabové neuznají Izraeli právo na existenci [...], namísto akceptování jeho existence, protože není v jejich moci zničit ho vojensky, nebude na Blízkém východě trvalý mír.“ GA, 7. 11. 1975.

²⁸⁴ Tamtéž.

²⁸⁵ *Question of Palestine...*, 4. 11. 1975, *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975 a další.

²⁸⁶ *Question of Palestine...*, 7. 11. 1975.

²⁸⁷ Citováno podle Ch. Herzoga, tamtéž.

²⁸⁸ Tamtéž.

²⁸⁹ Tamtéž.

Obě Herzogova vystoupení byla velmi kritická a izraelský velvyslanec si jimi pro svoji zemi nejspíše mnoho příznivců v OSN nezískal. Na druhou stranu je ale třeba vzít v potaz celkovou atmosféru jednání i počet protiizraelských proslavů, které musel během jednání Herzog vyslechnout. Je třeba také zdůraznit, že se během jednání za Izrael v podstatě nikdo nepostavil. Rád bych také podotkl, že stejně jako v případě dalších v této práci sledovaných událostí byl izraelský projev v OSN podložen fakty, ne ideologií. Na kritiku týkající se života Palestinců Herzog odpovídal prezentací dat dokazujících, nakolik se zlepšila životní úroveň Palestinců na těchto územích po roce 1967. Herzogem předložená data ob stojí při srovnání s odbornou literaturou,²⁹⁰ na druhou stranu ale izraelský vyslanec mnoho věcí opominul. Nehovořil tak například o uprchlické vlně z obsazených území po roce 1967, o tom že někteří Arabové takto přechali před IDF již po druhé během dvaceti let, či o výstavbě židovských osad na území, které mělo být pouze dočasně pod izraelskou správou, než bude vyměněno za uznání Izraele během případných mírových jednání. Nebral také v potaz rodící se palestinský nacionalismus, či to, že Palestincům nešlo o lepší životní podmínky než jaké měli pod jordánskou nadvládou. To, co skutečně chtěli, byl vlastní stát.²⁹¹

Herzogova vystoupení v OSN v listopadu 1975 jsou zároveň dobrou ukázkou přístupu izraelské vlády k palestinské otázce v tomto období. Izraelský zástupce vytrvale odmítal jednat s OOP a na místo toho nadále považoval za legitimního zástupce Palestinců Jordánské království. Přestože považují izraelské důvody pro neuznávání OOP za pochopitelné, je nutné připustit, že v mnou sledovaném období se tato organizace stávala nejen ideologickým vůdcem boje proti Izraeli, ale též začínala být široce uznávanou jako jediný legitimní zástupce Palestinců.

Je otázkou, nakolik byly Herzogovy projevy určeny kritikům Izraele a jestli nebyly spíše zaměřeny na nemalou skupinu jeho podporovatelů či ještě nerozhodnutých zemí. Zároveň je třeba připustit, že ačkoli Chaim Herzog očividně opomíjel spoustu kontroverzních detailů z izraelsko-palestinského soužití, nešlo během listopadového jednání primárně o osud Palestinců. Jak správně upozorňoval otec Nunez, nešlo zde o izraelský přístup k Palestincům, tím skutečným problémem byla samotná existence židovského státu.

²⁹⁰ Pro srovnání viz GILBERT, M., *c. d.*, s. 391–418.

²⁹¹ ŠLAIM, A., *Izrael a Palestina*..., s. 58–59.

REZOLUCE ČÍSLO 3379

TEXT REZOLUCE A JEJÍ PŘIJEÍ

Rezoluce číslo 3375 a 3376 sice byly další z řady rezolucí snažících se řešit izraelsko-palestinský konflikt, ovšem skutečně přelomové bylo až přijetí rezoluce číslo 3379. Oficiální název této rezoluce zní: Rezoluce číslo 3379 o eliminaci všech forem rasové diskriminace.

Tato rezoluce nebyla prvním vyjádřením Valného shromáždění OSN k otázce rasové diskriminace. Nahrazovala jiné dvě starší rezoluce týkající se jednak forem rasové diskriminace, ale také údajné nesvaté aliance mezi jihoafrickým rasismem a sionismem.²⁹² Zároveň se odvolávala na již zmíněné konference v Kampale a Limě, ale také k proklamaci světové konference k mezinárodnímu roku žen konané v červnu 1975 v Mexico City.

Text rezoluce se tak přímo hlásí k deklaracím výše zmíněných konferencí, které prohlašují, že „mezinárodní mír a spolupráce vyžadují [...] eliminaci kolonialismu, neokolonialismu, cizí okupace, sionismu, apartheidu a rasové diskriminace ve všech jejich podobách“.²⁹³ Dále že „rasistický režim v okupované Palestině a rasistický režim v Zimbabwe a Jižní Africe mají společné imperialistické kořeny, projevy a stejnou rasistickou strukturu“.²⁹⁴ „Sionismus je hrozbou světovému míru a bezpečnosti a všechny země by měly oponovat této rasistické a imperialistické ideologii.“²⁹⁵ K těmto prohlášením pak rezoluce dodává, že „OSN považuje sionismus za formu rasismu a rasové diskriminace“.²⁹⁶

Valnému shromáždění byla rezoluce předložena 25 státy, z nichž pouze Kuba nepatřila mezi státy arabské. Pro návrh pak hlasovalo dalších 47 zemí. Jednalo se převážně o země východního bloku a země třetího světa. Jedinou západoevropskou zemí, která pro návrh hlasovala, pak bylo Portugalsko. Proti návrhu kromě Izraele

²⁹² Jedná se o rezoluce číslo 1904 a 3151. Dostupné z: <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/185/79/PDF/NR018579.pdf?OpenElement>> a <<https://documents-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/282/23/IMG/NR028223.pdf?OpenElement>> [cit. 3. 3. 2016].

²⁹³ *Declaration of Mexico on the Equality of Women and Their Development and Peace*, citováno podle *Elimination of All Forms of Racial Discrimination*.

²⁹⁴ *Resolution 77 (XII) adopted by the Assembly of Heads of State and Government of the Organization of African Unity*, citováno podle *Elimination of All Forms of Racial Discrimination*.

²⁹⁵ *Political Declaration and Strategy to Strengthen International Peace and Security and to Intensity Solidarity and Mutual Assistance among Non-Aligned Countries*, citováno podle *Elimination of All Forms of Racial Discrimination*.

²⁹⁶ *Elimination of All Forms of Racial Discrimination*.

hlasovalo dalších 34 zemí: západoevropské státy, Kanada, Austrálie, Nový Zéland, Spojené státy americké a některé další středoamerické a jihoamerické státy. Vyjádřeno procentuálně hlasovala pro návrh 52 % členských států, proti němu bylo 25 % a 23 % států se hlasování zdrželo.²⁹⁷

Vzhledem k zemím, které daný návrh Valnému shromáždění předložily, nelze myslím pochybovat o tom, že pro arabské státy byla tato rezoluce další bitvou s nenáviděným Izraelem. Kromě zemí východního bloku ale pro návrh hlasovalo velmi malé množství „bílých států“. A dovoluji si proto i na základě předchozí diskuse tvrdit, že pro mnoho zemí byla rezoluce zároveň ztělesněním boje proti kolonialismu a imperialismu. Zatímco pro mnohé západoevropské země, jakkoliv byly schopny požadovat se smírného vyřešení izraelsko-palestinského konfliktu,²⁹⁸ bylo prohlášení sionismu za formu rasové diskriminace přeci jen příliš.²⁹⁹

Otázkou zůstává, jaký význam lze přičítat samotné rezoluci. Ta sice jednoznačně odsuzuje sionismus jako formu rasové diskriminace, na druhou stranu však nenavrhuje žádný konkrétní postup v boji proti němu a ani nestanovuje žádné protiizraelské sankce. Vzhledem k povaze Valného shromáždění to ostatně ani nebylo možné. Přesto toto prohlášení nepochybně svůj význam mělo. Bylo symbolem, manifestací více než poloviny členských zemí OSN. Rezoluce číslo 3379 je důkazem toho, jak moc se proměnilo světové vnímání Izraele během necelých třiceti let jeho existence. Zároveň je ale i důkazem toho jak moc se svět v polovině 70. letů lišil od poválečných let, kdy nevznikal pouze Izrael, ale i Organizace spojených národů.

REAKCE CHAIMA HERZOGA A DANIELA P. MOYNIHANA

Není asi ničím překvapivým, že nejkritičtěji se k přijaté rezoluci vyjádřili zástupce Izraele Chaim Herzog a zástupce Spojených států Daniel P. Moynihan. Během svého závěrečného projevu Daniel P. Moynihan prohlásil, že „Spojené státy prohlašují

²⁹⁷ Citováno podle TROY, Gil, *Moynihan's Moment: America's Fight Against Zionism as Racism*. New York, 2013, s. 275.

²⁹⁸ Kromě již zmíněného projevu finského vyslance při OSN bych zmínil například projev vyslance francouzského, který uznal potřebu vyřešení palestinské otázky, zároveň ale odmítl popřít práva všech států v oblasti včetně Izraele. *Question of Palestine ...*, 5. 11. 1973.

²⁹⁹ Pro srovnání se nabízí rezoluce Valného shromáždění číslo 3375, *Invitation to the Palestine Liberation Organization to Participate in Efforts for Peace in the Middle East*. Proti této rezoluci sice hlasovaly vyjma Izraele i USA, Velká Británie, SRN či Nizozemsko. Mnoho dalších států, které jednoznačně hlasovaly proti rezoluci číslo 3379, se však hlasování zdrželo a některé tuto rezoluci dokonce podpořily jako například Finsko.

před tímto shromážděním a před světem, že nikdy nepřijmou a nikdy se nepřipojí k tomuto hanebnému činu“.³⁰⁰

Moynihan, stejně jako kostarický zástupce Nunez několik dní před ním, zdůraznil, nakolik nebezpečné bylo přijetí rezoluce číslo 3379 pro samotnou Organizaci spojených národů. A to nejen kvůli tomu, že sionismus, který podle Moynihana vznikl jako jedna z forem „boje za národní osvobození“, těžko může být považován za formu rasismu.³⁰¹ Ale také proto, že na základě předchozích diskusí o rasismu, který byl OSN jen vágně definován, by mohlo dojít k něčemu natolik absurdnímu jako ztotožnění sionismu s nacismem.³⁰² Schválení této rezoluce pak totiž podle Moynihana zároveň umožní „lidem říkat, ne že by to už neřikaly, že OSN se stala místem, kde se říkají lži“.³⁰³

Kromě škody, kterou podle něj mělo přijetí rezoluce způsobit OSN, pak americký vyslanec ještě zdůraznil škodu způsobenou boji za lidská práva. Protože: „jak budou lidé uvažovat o rasismu a potřebě proti němu bojovat, když je tento pojem natolik široký, že zahrnuje i židovské národní hnutí?“³⁰⁴

Chaim Herzog prohlásil za symbolické to, že se diskuse koná 10. listopadu, na výročí křišťálové noci.³⁰⁵ Přesto Herzog uvedl, že cílem jeho projevu není „bránit a hájit morální a historickou hodnotu židovského lidu. Židé totiž nepotřebují, aby je někdo bránil a hájil“.³⁰⁶ Jeho úmyslem bylo „odsoudit dvě velká zla, jež ohrožují společnost a společnost národů zvláště. Těmito dvěma zly jsou nenávisť a nevědomost“.³⁰⁷

„Hlasujte, jak vám přikazují vaše morální zásady a vaše svědomí. Hlavní otázkou zde však není Izrael či sionismus. Hlavní otázkou je další existence této

³⁰⁰ *Speech to the United Nations General Assembly, by US Ambassador to the UN Daniel Patrick Moynihan, November 10, 1975*, citováno podle TROY, G., c. d., s. 275.

³⁰¹ Tamtéž, s. 278.

³⁰² Ne že by k podobným srovnáním nedocházelo během předchozích jednání, kdy zástupce Běloruska Gurinovič neváhal Izrael přirovnat k Třetí říši a nacistům. Pro srovnání *Question of Palestine...*, 6. 11. 1975. *Speech to the UN...* citováno podle TROY, G., c. d. s. 277.

³⁰³ *Speech to the UN...* citováno podle TROY, G., c. d. s. 279.

³⁰⁴ Tamtéž, s. 279.

³⁰⁵ Takzvaná křišťálová noc byla koordinovaným protizidovským pogromem konaným 10. 11. 1938. Jméno je odvozeno od střepů z rozbitých výloh židovských obchodů. K tématu více viz GILBERT, Martin, *Křišťálová noc, předehra záhuby*, Praha, 2007.

³⁰⁶ Citováno podle: *Slova, která změnila svět*, Praha, 2009, s. 186.

³⁰⁷ Tamtéž.

organizace, jež se ocitla na samém dně, neboť ji zdiskreditovala koalice despotů a rasistů.³⁰⁸

K těmto prohlášením odsuzujícím jak průběh diskuse, tak samotné přijetí rezoluce číslo 3379 bych rád poznamenal, že jakkoliv oprávněné byly námitky, jejich závěry byly bohužel též často mylné. Chaim Herzog tak měl například pravdu, když prohlásil, že „pro Židy to [přijetí rezoluce číslo 3379, pozn. autora] však není nic jiného než přechodná situace v naší dlouhé a bohaté historii“.³⁰⁹ Ale myslím, že se mýlil, když předpokládal, že „hlasování každé delegace se hluboce zapíše do historie jejího národa, neboť ukáže jeho postoj k antisemitismu, rasismu a judaismu“.³¹⁰ Jak jinak si lze vysvětlit absenci záznamu o hlasování a závěrečných prohlášení v kolekci dokumentů OSN? V té samé kolekci, která jinak obsahuje zápisy jednání o palestinské otázce den po dni.

³⁰⁸ Tamtéž.

³⁰⁹ Citováno podle: *Slova, která změnila svět*, s. 187.

³¹⁰ Tamtéž.

ZÁVĚR

Šestidenní válka z června roku 1967 byla v pořadí již třetím ozbrojeným konfliktem mezi Izraelem a sousedními arabskými státy během necelých dvaceti let. Stejně jako v případě tzv. Suezské krize to navíc byl Izrael, kdo jako první zaútočil na své sousedy. Učinil tak na základě oprávněných obav o svoji bezpečnost a po selhání všech diplomatických snah. Izraelský preventivní úder z pátého června vyvolal vlnu rozhořčení a vedl k rozsáhlé mezinárodní kritice židovského státu. Na této kampani se přitom nemalou měrou podílely státy a organizace, které svým chováním k vypuknutí války přispěly, jako například arabské státy, Sovětský svaz či OSN.

Mnohem kontroverznějším než začátek konfliktu se ovšem stal jeho konec, kdy Izrael v touze po získání bezpečných hranic v rozporu s mezinárodním právem obsadil některá území poražených států. Židovský stát k tomuto rozhodnutí vedla mimo jiné neblahá zkušenost s nefunkčností bezpečnostních záruk, kterých se mu dostalo po Suezské krizi a jejichž nedodržení bylo jednou z příčin šestidenní války.

Nelze přitom tvrdit, že za vzrůstající mezinárodní izolaci Izraele mohlo jen toto rozhodnutí. Zábor arabského území samozřejmě hrál v tomto procesu významnou roli, nicméně mnoho zemí jako například arabské státy či státy východního bloku, proti Izraeli vystupovaly nepřátelsky již před rokem 1967. Na druhou stranu šestidenní válka jednoznačně vedla k poškození vztahů mezi Izraelem a africkými státy a také ke vzrůstající kritice židovského státu ze strany nemalé části západní společnosti.

Výsledek šestidenní války zároveň výrazně napomohl nejen k vytvoření tzv. palestinské otázky, ale i k vzestupu a radikalizaci Organizace pro osvobození Palestiny. Navzdory pokračujícímu arabsko-izraelskému konfliktu, kdy na ochotu Izraele stáhnout se z okupovaných území, ovšem za cenu mírových jednání a uznání židovského státu, odpověděly arabské státy Chartúmskou deklarací a opotřebovací válkou, se tak Izrael ocitl ve stále větší zahraniční izolaci.

Nakolik se zhoršilo postavení židovského státu v OSN je pak dobře patrné z jednání Rady bezpečnosti a Valného shromáždění během jomkipurské války v říjnu 1973. Neochota Rady bezpečnosti o vzniklé situaci jednat, dokud arabské armády vítězily nad IDF, řeči o izraelské agresi či přerušení diplomatických styků mezi Izraelem a některými africkými státy jasně dokazují, v jak obtížné situaci se Izrael ocitl.

Uvalení ropného embarga a následná ropná krize jsou pak nejen důkazem arabské touhy bojovat s Izraelem jakýmkoliv prostředky, ale i zcela cílené snahy ještě více zvýšit mezinárodní izolaci židovského státu.

Zmíněné události, ačkoliv jsou samy o sobě významnou součástí arabsko-izraelského/izraelsko-palestinského konfliktu, zároveň vedly i k nastolení příznivé situace pro zahájení mezinárodního ideologického boje proti sionismu. Nejpozději od projevu Jásira Arafata před Valným shromážděním OSN v listopadu roku 1974 pak probíhal tento boj právě i na mezinárodní úrovni. Po sérii mezinárodních konferencí, které v průběhu roku 1975 podpořily arabské vnímání arabsko-izraelského konfliktu, se finálním aktem tohoto boje stalo přijetí rezoluce číslo 3379, definující sionismus jako formu rasové diskriminace. Odsouzení státní ideologie Izraele přitom nebylo ničím jiným než ideologickým útokem na tuto zemi a pokračováním arabského boje proti Izraeli. Přijetí zmíněné rezoluce pak není jen svědectvím o problematickém postavení Izraele v OSN, ale například i postupné názorové proměně této instituce způsobené mimo jiné dekolonializací a přijetím nových členských států.

Rezoluce číslo 3379 byla nakonec zrušena. Šlo o první a dodnes jedinou rezoluci Valného shromáždění OSN, která kdy byla odvolána. Formálně k tomu došlo 16. prosince 1991 přijetím jiné rezoluce číslo 46/86, která jednoduše „odvolávala stanovisko obsažené v rezoluci 3379 [to je: sionismus je formou rasové diskriminace, pozn. autora]“.³¹¹ K odvolání zmíněné rezoluce se vyjádřil i Chaim Herzog, v roce 1991 prezident Izraele. Ve svém projevu poděkoval všem zemím, které spolu s ním hlasovaly v roce 1975 proti přijetí kontroverzní rezoluce, stejně jako zemím, které nyní hlasovaly pro její odvolání. Zvláště pak ocenil bývalého amerického vyslance při OSN Daniela Patricka Moynihana, kostarického zástupce otce Nuneze a tehdejšího prezidenta USA George W. Bushe.³¹²

Stejně jako bylo přijetí rezoluce číslo 3379 umožněno řadou vnějších okolností a mezinárodní situací v polovině 70. let, napomohly vnější okolnosti výrazně i jejímu odvolání. Někdejší Východní blok se zhroutil během roku 1989 a ke kolapsu pomalu směřoval i samotný Sovětský svaz, který měl nyní úplně jiné starosti než podporovat

³¹¹260 General Assembly Resolution 46-86- Revocation of Resolution 3379- 16 December 1991- and statement by President Herzog, dostupné z: <<http://www.mfa.gov.il/mfa/foreignpolicy/mfadocuments/yearbook8/pages/260%20general%20assembly%20resolution%2046-86-%20revocation.aspx> [cit. 16. 5. 2016].

³¹² Tamtéž.

arabské státy.³¹³ S ukončením studené války zároveň došlo k otupení protiamerické (a protiizraelské rétoriky) ze strany zemí třetího světa. To ostatně dosvědčuje i záznam hlasování o rezoluci 44/86, kde se proti jejímu přijetí v podstatě postavily jen některé arabské státy a několik dalších zemí, zatímco SSSR, země bývalého východního bloku i mnohé země třetího světa hlasovaly pro odvolání rezoluce, kterou před 16 lety pomáhaly přijmout.³¹⁴

Navzdory optimismu 90. let vyvolanému nejenom odvoláním rezoluce odsuzující sionismus jako formu rasové diskriminace, ale i pokračováním izraelsko-palestinského dialogu boj proti sionismu neskončil. Co se OSN týče navzdory slovům prezidenta George W. Bushe staršího o tom, že „tento orgán nemůže usilovat o mír a zároveň zpochybňovat právo Izraele na vlastní existenci“,³¹⁵ je Izrael dodnes, spolu s USA, jednou z nejkritizovanějších členských zemí této organizace.³¹⁶ Přes veškerou nedokonalost a problémy dotyčného státu, přitom myslím nelze pochybovat o tom, že se jedná o stát demokratický a s nesrovnatelně lepšími podmínkami pro život všech svých obyvatel, než jaké bychom našli v mnoha jiných členských zemích, a které jej ostatně neváhají kdykoliv kritizovat. Stejně jako z OSN nezmizela značně neúměrná kritika Izraele, nepřestala tato organizace ani se schvalováním kontroverzních rezolucí týkajících se židovského státu. Dobrým příkladem takového jednání je nedávno přijatá rezoluce UNESCO týkající se situace na „okupovaných územích“,³¹⁷ převážně pak na Chrámové hoře v Jeruzalémě. Namísto tohoto označení ale rezoluce používá pouze arabské názvy všech zmíněných oblastí a to s výjimkou náměstí u Zdi nářků (*Western Wall Plaza*), tento název je ovšem také uveden až v závorce za názvem arabským.³¹⁸ Po dočasném zlepšení se tak dnešní situace, myslím bohužel opět mnohem více podobá roku 1975 než 1991.

³¹³Odvolání rezoluce číslo 3379 bylo ostatně dojednáno na Madridské konferenci, která měla za cíl obnovit izraelsko-palestinský mírový proces. Ačkoliv byla konference dojednána za pomoci USA a Sovětského svazu, hrál zde SSSR už zcela vedlejší roli, například náklady na cestu Michaela Gorbačova do Španělska museli zaplatit Američané. DURMAN, Karel, *Útěk ...*, s. 482.

³¹⁴260 *General Assembly Resolution 46-86- Revocation of Resolution 3379- 16 December 1991- and statement by President Herzog.*

³¹⁵*Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City, 23. 9. 1991*, dostupné z: <<http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20012>> [cit. 23. 5. 2016].

³¹⁶ULČ, Ota, *Mouchy naší doby*, Praha 2015, s. 11.

³¹⁷*Decisions Adopted by the Executive Board at its 199th Session*, dostupné z: <<http://unesdoc.unesco.org/images/0024/002446/244639e.pdf>> [cit. 23. 5. 2016].

³¹⁸UNESCO adopts resolution ignoring Jewish ties to Temple Mount, dostupné z: <<http://www.jpost.com/Arab-Israeli-Conflict/UNESCO-adopts-resolution-ignoring-Jewish-ties-to-Temple-Mount-451346>> [cit. 23. 5. 2016].

SEZNAM LITERATURY

PRAMENY

1967 War - GA 5th Emergency Special Session - Verbatim Record, 19. 6. 1967.

260 General Assembly Resolution 46-86- Revocation of Resolution 3379- 16 December 1991- and statement by President Herzog.

Address to the 46th Session of the United Nations General Assembly in New York City, 23. 9. 1991.

Armed conflict – Resolution 338 – SecCo debate – Verbatim rekord, 22. 10. 1975.

Balfour Declaration. 2. 11. 1917.

Countries Elected Members of the Security Council.

Decisions Adopted by the Executive Board at its 199th Session, 16. 5. 2016.

Declaration of Mexico on the Equality of Women and Their Development and Peace, 2. 7. 1975.

Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 10. 11. 1975.

General Assembly Document A/6717.

Invitation to the Palestine Liberation organization to participate in efforts for peace in the Middle East, 10. 11. 1975.

Mideast situation/Establishment of just and lasting peace/Respect for the rights of the Palestinians/Special Representative – GA resolution, 4. 11. 1970.

Mideast situation/request for SecCo meeting – Letter from USA a Armed conflict – Resolution 338 – SecCo debate – Verbatim rekord, 22. 10. 1973.

Mideast Situation - Resolution 339 - SecCo meeting. action, Verbatim record, 23. 10. 1973.

NAM – Mideast situation/1973 armed conflict – Letter from Algeria, NAM declaration, 10. 10. 1973.

Palestine Plan of Partition with Economic Union – General Assembly Rezoluiton 181.

Palestine Question/Arafat Statement, 13. 11. 1974.

Political Declaratoin and Strategy to Strengthen International Peace and Security and to Intensity Solidarity and Mutual Assistance among Non-Aligned Countries.

Polocios of apartheid of the Government of South Africa, 14. 12. 1973.

Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records, 3. 11. 1973.

Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records,4. 11. 1975.

Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate Verbatim records, 5. 11. 1975.

Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records, 6. 11. 1975.

Question of Palestine – Establishment of CEIRPP/debate- Verbatim records, 7. 11. 1975.

Resolution 77 (XII) adopted by the Assembly of heads of Stae and Government of tte Organization of African Unity, 1. 8. 1975.

Resolution on the Agresion Against the U.A.R, 16. 9. 1968.

Security Council Official Records, 1348th Meeting, 6. 6. 1967.

Security Council Official Records, 1349th Meeting, 7. 6. 1967.

Security Concil Official Recorsds, 1350th Meeting, 7. 6. 1967.

Security Council Official Records, 1351th Meeting, 8. 6. 1967.

Security Council Official Records, 1352th Meeting, 9. 6. 1967.

Security Council Resolution 233, 6. 6. 1967.

Speech to the United Nations Ggeneral Assembly, by US Ambassador to the UN Daniel Patrick Moynihan, November 10, 1975.

Statement by Secretary of State Rogers, 9. 12. 1969.

Statement of Proclamation of Organization of the Palestine Liberation Organization, 28. 5. 1964.

Text of Declaration on the Middle East, Issued by European Community in Brussels on Thuesday, November 6 1973.

The Khartoum Resolution, 1. 9. 1967.

The Origins and Evolution of the Palestine Problem: 1917–1988.

The Palestine Mandate, 24. 7. 1922.

The Palestine National Charter, 1968.

United Nations Declaration on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 20. 11. 1963.

PAMĚTI

GREEN, Graham, *Úniky*, Praha, 2006.

KISSINGER, Henry, *Bouřlivé roky*, Praha, 2004.

KISSINGER, Henry, *Krize*, Praha, 2006.

KISSINGER, Henry, *Roky obnovy*, Praha, 2002.

MEIR, Golda, *My Life*, Londýn, 1977.

SEKUNDÁRNÍ LITERATURA

AMDUR, Richard, *Moshe Dayan: Israel's Controversial Hero*, Londýn, 2012.

AMPIAH, Kweku, *Political and Moral Imperatives of the Bandung Conference of 1955: the Reactions of the US, UK and Japan*, Folkestone, 2007.

ARENDTOVÁ, Hannah, *Původ totalitarismu, I–III*, Praha, 2013.

AVINERI, Šlomo, *Zrození moderního sionismu*, Praha, 2001.

BAR-SIMAN-TOV, Yaacov, *Israel and Peace Process, 1977-1982: in Search of Legitimacy for Peace*, New York, 1994.

BÁRTOVÁ, Eva, *Židovská emigrace z Ruska 1881–1953, srovnání carského a stalinského období*, Diplomová práce, Brno 2010.

BOTT, Sandra, HANHIMÄKI, Jussi, SCHAUFELBUEHL, Marco (eds.), *Neutrality and neutrality in the Global Cold War: The Non-aligned Movement in the East-West Conflict*, Londýn, 2015.

BRENCHLEY, Frank., *Britain, the Six Day War and its Aftermath*, Londýn, 2005.

- BROŽ, Ivan, *Povstalci, vlastenci, pučisté a de Gaulle: drama alžírské války 1954–1962*, Praha, 2011.
- COLIN, Shindler, *A History of Modern Israael*, Cambridge, 2008.
- CON-SHERBOK, Dan, EDELHEIRT, Abraham, RUBINSTEIN, William, *Jews in the Modern World. A History Since 1750*, Londýn, 2002.
- ČEJKA, Marek, *Dějiny moderního Izraele*, Praha, 2011.
- DRUKS, H., *Uncertain Alliance: U. S. & Israel from Kennedy to Peace Process*, Westport, 2001.
- DUNSTAN, Simon., *The Six Day War 1967: Jordan and Syria*, Oxford 2009.
- DUNSTAN, Simon, *The Six Day War 1967: Sinai*, Oxford, 2009.
- DUNSTAN, S., *Válka na Jom Kippur 1973: Sinaj*, Praha, 2009.
- DUNSTAN, Simon, *Válka na Jom Kippur 1973: Golanské výšiny*, Praha, 2008.
- DUNSTAN, Simon, *The Yomp Kippur War, The Arab-Israeli War of 1973*, Oxford, 2007.
- DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé I. Válka a nukleární mír*, Praha, 2004.
- DURMAN, Karel, *Popely ještě žhavé II. Konec dobrodružství*, Praha, 2009.
- DURMAN, Karel, *Útěk od praporů, Kreml a krize impéria 1964—1991*, Praha, 1998
- FERGUSON, Niall, *Civilizace, Západ a zbytek světa*, Praha, 2014.
- FERGUSON, Niall, *Colossus, Vzestup a pád amerického impéria*, Praha, 2006.
- FREEDMAN, O. Robert (eds.), *Israel and the United States: Six Decades of US-Israeli Relations*, Boulder, 2012.
- GELBER, Yoav, *The Decease of „Post-Zionsim.“*
- GILBERT, Martin, *Izrael, Dějiny*, Praha 2002.
- GILBERT, Martin, *Křišťálová noc, předehra záhuby*, Praha, 2007.
- HARRIS, William, V., *Lebanon: A History, 600-2011*, New York, 2012.
- HASKIN, Jeanne, *The Tragic State of Congo: from Decolonization to Dictatorship*, New York, 2005.

- HERZOG, Chaim, *Arabsko izraelské války, Válka a mír na Blízkém východě od války za nezávislost v roce 1948 po současnost*, Praha, 2008.
- HERZOG, Chaim., *Válka ze Dne usmíření*, Praha, 2005.
- CHOMSKY, Noam, *Disident západu*, Praha, 2014.
- CHOAMSKY, Noam, *Towards a New Cold War*, new York, 1982.
- JULIUS, Anthony, *Trial of the Diaspora, A History of Antisemitism in England*, Oxford, 2012.
- KRUPP, Michael, *Sionismus a stát Izrael, Historický nástin*, Praha, 1999.
- KURLANSKY, Mark, *1968, Rok, který otřásl světem*, Praha, 2007
- LEE, Christopher (ed.), *Making a World After Empire, The Bandung Moment and its Political Afterlife*, Ohio, 2010.
- LEWIS, B., *Dějiny Blízkého východu*, Praha, 2007.
- LICKLINDER, Roy, *The Power of Oil: The Arab Oil Weapon and the Netherlands, the United Kingdom, Canada, Japan and the United States*.
- LIENTHAL, Alfred, *Sionismus*, Praha, 1988.
- LOUIS, Roger a SHLAIM, Avi (eds.), *1967, Arab-Israeli War, Origins and Consequences*, New York, 2012.
- LUŇÁK, Petr, *Spojené státy a Západní Evropa ve studené válce*, Praha, 1997.
- MA, Young-Sam, *The Israel's role in the UN during the Korean War*.
- PAVLINCOVÁ, Helena a kol., *Slovník, Judaismus, Křesťanství, Islám*, Praha, 1994
- PRIMAKOV, Yevgeny, *Russia and the Arabs: Behind the Scenes in the Middle East from the Cold War to Now*, New York, 2009.
- PRYCE-JONES, David, *Betrayal: France, the Arabs, and the Jews*, New York, 2008.
- RUBIN, Barry, *Revolution Until Victory, The politics and History of PLO*, Cambridge, 1994.
- RUBIN, Barry, *Yasir Arafat*, New York, 2003.
- SALIBI, Kamal, *The Modern History of Jordan*, New York, 1998.

- SANDBROOK, Dominic, *Never Had It So Good: A History of Britain from Suez to the Beatles*, Londýn, 2005.
- SEGEV, Tom, *1967, Israel, the War and the Year that Transformed the Middle East*, Londýn, 2007.
- Slova, která změnila svět*, Praha, 2009.
- SNYDER, Timothy, *Krvavé země, Evropa mezi Hitlerem a Stalinem*, Praha, 2013.
- STORK, Joe, *Middle East Oil and Energy Crisis*, New York, 1975.
- ŠLAIM, Avi, *Izrael a Palestina: přehodnocení, revize, vyvracení*, Praha, 2016.
- TESSLER, Mark, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Bloomington, 1994.
- TITLEY, Brian, *The Political Odyssey of Emperor Bokassa*, Quebec, 1997.
- TROY, Gil, *Moynihan's Moment: America's Fight Against Zionism as Racism*, New York, 2013.
- TUMIS, Stanislav, *Marc Ellis' Responses to Holocaust and Its Application to the Jewish-Palestinian Conflict* in: SKŘIVAN, Aleš; SUPPAN, Arnold (Eds.), *Prague Papers on the History of International Relations*, Praha, 2008.
- ULČ, Ota, *Mouchy naší doby*, Praha 2015.
- VEBER, Václav (eds.), *Dějiny Rakouska*, Praha, 2010.
- WANNER, Jan, *Bitva o Suez*, Praha, 2006.
- WANNER, Jan, *Krvavý Jomkippur, čtvrtá a patá arabsko-izraelská válka ve světové politice*, Praha, 2002.
- WANNER, Jan, *Ve stínu studené války, střední východ v letech Eisenhowerovy doktríny 1956–1960*, Praha 2011.
- WHYTE, George, *The Dreyfuss Affair, A Chronological History*, New York, 2008.
- WITTSTOCK, Alfred (ed.), *World facing Israel – Israel Facing the World: Images and Politics*, Frankfurt, 2011.
- WORDEN, Nigel, *The Making of Modern South Africa: Conquest, Segregation, and Apartheid*, Oxford, 2000.
- ZOUPĽNA, Jan, *Theodor Herzl a stát Židů*, in: *Historický obzor*, ročník 15, č. 1/2.

INTERNETOVÉ ZDROJE

Africa Union < <http://www.au.int/> >

Avalon project < <http://avalon.law.yale.edu/> >

Israel Council of Foreign Relations < <http://www.israelcfr.com/about-icfr.php?inp=1> >

Israel Ministry of Foreign Affairs < <http://mfa.gov.il/mfa/Pages/default.aspx> >

Jewish Virtual Library < <http://www.jewishvirtuallibrary.org> >

Jweekly < <http://www.jweekly.com/> >

Los Angeles Times < <http://www.latimes.com>>

The American Presidency project

< <http://www.presidency.ucsb.edu/ws/index.php?pid=20012>>

United Nations <<http://www.un.org>>

UNISPAL < <http://unispal.un.org> >

Zionist Conspiracy < <http://zioncon.blogspot.cz/> >

